

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ Ε΄ Ο ΚΑΡΑΚΑΛΛΟΣ

[α) 29 Σεπτ. 1748 - Ίουν. 1751· β) 7 Σεπτ. 1752 - 15 Ίαν. 1757]

Ὁ δις ἀνεληθὼν εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον Κύριλλος ὁ Ε΄ ἀνήκει εἰς τοὺς πατριάρχας ἐκείνους, περὶ τῶν ὁποίων διαφορομένως ἔχουν ἀποφανθῆ οἱ ἐρευνηταὶ τῆς πατριαρχικῆς ἱστορίας. Περὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἠγέρθη μέγας θόρυβος τῶν συγχρόνων του καὶ πολλὰ ἐγράφησαν ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων διὰ τὴν ἐν γένει πολιτείαν του. Ὑπῆρξε βεβαίως φύσις ἀνήσυχος ἀλλ' ἔξ ἴσου εἶναι βέβαιον ὅτι σπουδαῖον χῶρον καταλαμβάνει εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Ὁ Κύριλλος ἐγεννήθη εἰς Δημητσάναν περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΖ' αἰῶνος, προήρχετο δὲ ἀπὸ τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῶν Καρακάλλων¹. Πιθανῶς τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη εἰς τὴν μονὴν τῆς γενετείρας του, ἐξενιτεύθη ὅμως ἐνωρὶς ἄκων ἐκείθεν, ὡς φαίνεται αἰχμαλωτισθεὶς κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1715². Ἐνεκα τούτου μετήχθη εἰς ΚΠολιν, ἐξηγοράσθη καὶ κατέφυγεν ἐπὶ βραχὺ εἰς Ἅγιον Ὄρος, ὁπόθεν μετέβη εἰς Πάτιμον, ὅπου ἐφοίτησεν εἰς τὴν Πατριάδα σχολὴν πλησίον τοῦ διδασκάλου Μακαρίου, παρὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἐκάθη μοναχός. Εἰς ΚΠολιν εἶχεν ἀδελφὸν πραγματευτὴν τοῦ Μπεσιρ - ἀγᾶ κιζλάρ - ἀγασῆ³ καὶ πλησίον αὐτοῦ κατέλιξεν ἕκ Πάτιμου. Ἐπίσης εἶχεν ἀδελφήν, πιθανώτατα εἰς ΚΠολιν ἐγκατεστημένην.

¹ Ἀπὸ τοῦ 1737 - 1745 ὁ Κύριλλος διετέλεσε μητροπολίτης Μελενίκου⁴,

¹ Εἰς τὰς ἐν Δημητσάνῃ πηγὰς ἐλάχιστα εἶναι γνωστός ὁ Κύριλλος. Οὕτως ἐν φ. 130α τοῦ ὑπ' ἀριθ. 141 χρφ. κτητορικοῦ κώδικος τῆς μονῆς Φιλοσόφου σημειοῦται ἀπλῶς *Κύριλλος ἀρχιερεὺς ὁ Καρακάλλος ἐκ Δημητσάνης*. Βλ. [Ε. Καστόρη], Περὶ τῆς ἐν Δημητσάνῃ ἑλλην. σχολῆς.,, σελ. 43, ἀρ. 3. Τοῦ αὐτοῦ, Προσθήκαι..., «Εὐαγ. Κήρυξ», Θ' (1865), σελ. 129, ἀρ. 15. Τ. Χ. Κανδηλώρου, Δημητσάνα, σελ. 25, ἀρ. 46 (δὶς). Τοῦ αὐτοῦ, Γορτυνία, σελ. 151, ἀρ. 13.

² Τὰς εἰδήσεις παρέχει ἡ πρώτη καθαίρεσις τοῦ Κυρίλλου (1757) ἀτάκτως καὶ ἄσφαῶς. Βλ. καὶ Τ. Χ. Κανδηλώρου, Ἀρματωλισμὸς τῆς Πελοποννήσου, ἐν Ἀθήναις 1924, σελ. 42 κέξ., 47 κέξ.

³ Ἀθ. Κομνηνοῦ - Ὑψηλάντου, Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐν ΚΠόλει 1870, σελ. 354.

⁴ Ἐλευθ. Ταπεινοῦ, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου, «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», τόμ. ΙΒ' (1892 - 1893), σελ. 79.

ὡς τοιοῦτον δὲ τὸν συναντῶμεν εἰς πατριαρχικά ἔγγραφα ἐπὶ πατριάρχου Παΐσιου Β΄ ὡς ἐξῆς: Κατὰ Σβριον 1740 εἰς σιγίλλιον περὶ τῆς μονῆς Ἁγίου Γεωργίου Φονέως ἐν Κορινθίᾳ¹, τὸν Μάρτιον 1741 εἰς ὅμοιον τῆς μονῆς Μ. Σηλαίου², τὸ 1742 εἰς συνοδικὴν ἀπόφασιν, κυροῦσαν τὴν διαθήκην τοῦ ἄρχοντος Πανταζῆ καὶ ἄλλο γράμμα περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως τὸν Μάρτιον 1744³, τὸν δὲ Μάιον τοῦ ἰδίου ἔτους εἰς σιγίλλιον περὶ τοῦ χρέους τοῦ Ἁγίου Ὅρους πρὸς τὸ ρουφέτιον τῶν γουναράδων⁴.

Ἀπὸ τῆς 22 Ἰανουαρίου 1745 μετατεθεὶς εἰς Νικομήδειαν ὁ Μελενίκου Κύριλλος διετήρησε τὸν θρόνον μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου 1748, ἀντὶ τοῦ καθαιρεθέντος μητροπολίτου Γαβριὴλ τοῦ ἀπὸ Σερρών⁵. Ἄλλ' ὁ τελευταῖος οὗτος, ὑποστριζόμενος πεισμόνως κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ Τούρκου ἱατροῦ τοῦ σουλτάνου Χαγιατη-ζαδὲ καὶ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ ἰσχύοντος Χίου ἱατροῦ Λουκῆ, διεξεδίκει συνεχῶς τὴν μητρόπολιν του καὶ παρεῖχεν ἐνοχλήσεις εἰς τὸν διάδοχόν του Κύριλλον, προστατευόμενον καὶ αὐτὸν ἀπὸ τὸν ἀρχιευνοῦχον τοῦ σουλτανικοῦ χαρεμίου Μπεσσηρ-ἀγᾶν, φίλον τοῦ ἐμπόρου ἀδελφοῦ του. Χάρις εἰς τὰς συγκρούσεις τῆς ἐκατέρωθεν ἰσχυρᾶς προστασίας, κατέληξε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Νικομηδείας ὑπὲρ τοῦ ἀσεβεστάτου Γαβριὴλ διὰ τῆς προωθήσεως τοῦ Κυρίλλου εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον⁶, τῆς ἐκλογῆς γενομένης κατὰ Σεπτέμβριον 1748, συγχρόνως δὲ καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Γαβριὴλ εἰς Νικομήδειαν⁷.

¹ Δ. Α. Ζακυθινοῦ, Ἀνέκδοτα πατρ. γράμματα, «Ἑλληνικά», τόμ. Γ' (1930), σελ. 141.

² [Κ. Οἰκονόμου], Κτητορικὸν ἢ Προσκυνητᾶριον τῆς ἱερᾶς καὶ βασιλικῆς μονῆς τοῦ Μεγ. Σηλαίου Καλαβρυτῶν, Ἀθήνησι 1840, σελ. 97.

³ Καλ. Δελικάνη, Πατριαρχικῶν ἐγγράφων τόμ. Γ', σελ. 446, 455. Μ. Ι. Γεδεών, Κανονικαὶ διατάξεις, τόμ. Α', ἐν ΚΠόλει 1888, σελ. 230, 240.

⁴ Σωφρ. Εὐστρατιάδου, Ἱστορικὰ μνημεῖα τοῦ Ἁθῶ, «Ἑλληνικά», τόμ. Γ' (1930), σελ. 56. Δ. Πετρακάκου, Νεαὶ πηγαὶ τῶν θεσμῶν τοῦ Ἁγίου Ὅρους, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1915, σελ. 5-14.

⁵ Ἐλ. Γαπεινοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 126-127.

⁶ Ἀ. Κομνηνοῦ-Ψηλάντου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 353 κέξ. Γ. Ι. Καρβελά, Ὁ οἶκ. πατριάρχης Κύριλλος Ε' ὁ ἐκ Δημητσάνης, Muskegon - Mich. 1930, σελ. 6 κέξ. κλπ. Πόσον ἄδικον ἔχει ὁ Ὑψηλάντης, γράφων ὅτι δι' ἐπεμβάσεως τῆς τουρκικῆς ἐξουσίας ἐξελέγη ὁ Κύριλλος πατριάρχης χωρὶς θέλησιν, ἐκλογὴν ἢ εἶδῃσιν τῆς Συνόδου, φαίνεται καὶ ἐξ ἐπιστολῆς αὐτοῦ τούτου τοῦ Κυρίλλου (25 Ὀκτ. 1748) πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Σίλβεστρον: ...μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ κυρ-Παΐσιου προσεκλήθημεν ἡμεῖς διὰ κοινῆς ἐκλογῆς καὶ κανονικῶν ψήφων καὶ προεβιάσθημεν... Γεν. Ἀραμπατζόγλου, Φωτίειος Βιβλιοθήκη, τόμ. Β', σελ. 58, 168. Βλ. καὶ τὴν ἐπομένην ὑποσημείωσιν.

⁷ Τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Κυρίλλου συντάχθη παρόντων 12 συνοδικῶν ἀρχιερέων καὶ τοῦ Γεν. Διερμηνέως κυριτζῆ Ἰωάννου. Ὁ Κύριλλος ἐχαρκτηρίσθη ὡς θεοσεβέστατος καὶ λογιώτατος, ἀξιόλογος καὶ πρόσφορος καὶ τῆς οἰκ. καθέδρας

Ὡς Νικομηδείας τὸν Κύριλλον εὐρίσκομεν εἰς τὰς ἀκολουθούς πατριαρχικάς πράξεις ὑπογραφόμενον. Τὸν Ἰούνιον 1745 εἰς συνοδ. ἐπιβεβαιωτήριον τοῦ πατριάρχου Παΐσιου Β΄ περὶ τῆς ἐν Πάτμῳ σχολῆς¹, τὸν Μάιον 1746 εἰς ὅμοιον πρὸς τὸν Χαλκηδόνης Γαβριήλ², τὸν Μάιον 1747 εἰς σιγίλιον περὶ τοῦ μονυδρίου τῆς Θεοτόκου Ζαχαριάνας εἰς Φιλιατρὰ τῆς ἐπαρχίας Χριστιανουπόλεως³, τὸν Ἰανουάριον 1748 εἰς συνοδ. ὁροθετήριον περὶ τῆς ἐν ΚΠόλει σχολῆς⁴, τὸν Φεβρουάριον 1748 εἰς ἀφωτικὸν γράμμα διὰ τινὰ ἱερέα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν⁵ καὶ τὸ ἴδιον ἔτος εἰς σιγίλιον τῆς μονῆς Προυσοῦ⁶.

Ἡ πρώτη πατριαρχία Κυρίλλου τοῦ Ε΄ ἀπὸ 29 Σεπτ. 1748 διήρκεσε μέχρις Ἰουνίου 1751, ἤτοι ἔτη 2 καὶ μῆνας 8. Τὸ β΄ ἐκλήθη τὴν 7 Σεπτ. 1752 καὶ παρέμεινε εἰς τὸν θρόνον 4 ἔτη καὶ 3 μῆνας μέχρι τῆς 15 Ἰαν. 1757⁷. Ἡ ἀπώλεια τοῦ θρόνου κατὰ τὴν πρώτην πατριαρχίαν ἀποδίδεται

καὶ προστασίας κατάλληλος καὶ ἀρμόδιος προσιότης καὶ ὡς εἰπεῖν ἀξιόθρονος ἀξίως ἐπὶ τὴν πρωτεύουσαν αὐτὴν ἀποστολικὴν καὶ οἰκουμ. καθέδραν προβιβασθεὶς, ἵνα τὴν κοινὴν ἀναλαβὼν πηδαλιουχῶν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀπασῶν τὴν μέριμναν δυνήθη λόγῳ καὶ φρονήσει καὶ ἐμπειρίᾳ καταστορέσαι καὶ κατευνάσαι πάντα σάλον καὶ κλύδωνα καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἀκύναντον διαφυλάξαι». Μηνᾶ Δ. Χαμουδοπούλου, Πατριαρχικαὶ πινακίδες, «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», τόμ. Β΄ (1881-1882), σελ. 230-231. Ἐκ χειρῶν κώδ. τοῦ πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας πληροφοροῦμεθα ὅτι χρονολογία τοῦ μηνύματος τοῦ Κυρίλλου Ε΄ ἦτο ἡ 29 Σεπτ. 1748. Γ. Μαζαράκη, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀλεξάνδρεια 1932, σελ. 366. Πρβλ. καὶ Σάρδεων Γεργανοῦ, Συμβολὴ εἰς τοὺς πατριαρχικούς καταλόγους ΚΠόλεως, «Ὀρθοδοξία», τόμ. ΙΑ΄ (1936), σελ. 140, 144-145.

¹ Miklosich-Müller, Acta et diplomata Graeca..., τόμ. VI, Vindobonae 1890, σελ. 338.

² Ἀ. Κομνηνοῦ - Ὑψηλάντου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 611. Δ. ημ. II. Πασχάλη, Τὸ ἐν τῇ νήσῳ Πρωτῆ βυζ. μοναστήριον τῆς Μεταμορφώσεως..., «Θεολογία», τόμ. ΚΔ΄ (1953), σελ. 223.

³ Σπ. Π. Λάμπρου, Τὰ σιγίλλια... τῆς ἐν τῷ δήμῳ Λετρίνων μονῆς Σκαφιδιάς, «Ν. Ἑλληνομν.», τόμ. Ε΄ (1908), σελ. 82-83, 340.

⁴ Ἰωακεῖμ Φοροπούλου, Ἐγγραφα τοῦ πατριαρχικοῦ ἀρχιεπισκοπείου, «Ἐκκλ. Ἀλήθ.», τόμ. Κ΄ (1900), σελ. 344.

⁵ Καλ. Δελικάνη, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. Γ΄, σελ. 880.

⁶ Δ. Α. Ζακυθίνοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 424.

⁷ Μ. Ι. Γεδεών, Πατρ. πίνακες, σελ. 641 κέξ. Ζαχ. Μαθᾶ, Κατάλογος ἱστορικός τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν..., ἐν Ναυπλίῳ 1837, σελ. 246 κέξ. Σάρδεων Γεργανοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 141 κέξ. Βεράτιον ἐπὶ τῇ β΄ ἐγκαθιδρούσει τοῦ Κυρίλλου Ε΄ ἀνανεωθὲν ὑπὸ τοῦ σουλτάτου Ὁσμάν Γ΄ τὸ 1754 ἔχει ἐκδοθῆ ἤδη δις ὑπὸ Μ. Γεδεών, Βραχεῖα σημείωσις περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν δικαίων, ἐν ΚΠόλει 1909, σελ. 51-62. Τοῦ αὐτοῦ, Ἐπίσημα γράμματα τουρκικά, ἐν ΚΠόλει 1910, σελ. 76-87. Γενικώτερον εἰδήσεις περὶ Κυρίλλου Ε΄, χαρακτηρισμούς καὶ κρίσεις περὶ αὐτοῦ εὐρίσκομεν ὑπὸ Σεργίου Μακραιοῦ, Ὑπομνήματα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἐν Κ. Ν. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Γ΄, ἐν Βενετίᾳ 1872, σελ. 203 κέξ. Ἀθ. Κομνηνοῦ - Ὑψηλάντου, Τὰ

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Ἔτος ΚΘ΄

24

εἰς τὰς ταραχὰς ποῦ προεκάλεσαν αἱ ἑτεροδιδασκαλῖαι τοῦ μοναχοῦ Ἀὔξεντιου, ἢ περὶ ἀναβαπτισμοῦ ἀπόφασις καὶ ἡ συνεπεία τούτου ἀντίδρασις τῆς λατινικῆς προπαγάνδας. Τούτων ἕνεκα καὶ ὄχι διὰ τὰς περὶ οἰκονομικῆς ἐπιβαρύνσεως τῆς Ἐκκλησίας αἰτιάσεις ἐπεβλήθη περιορισμὸς τοῦ Κυρίλλου εἰς Χάλκην, ὅπου ἐπὶ βραχὺ ἐφησύχαζεν *ἐν ἀδραῖ τῆς Ἐκκλησίας χορηγία καὶ πολλῇ τῇ τιμῇ καὶ περιποιήσει*¹. Ἡ δευτέρα πῶσις ὑπῆρξεν εἰς τὴν πραγματικότητα ἀποτέλεσμα τῶν μυστικῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀρχιερέων, ἀπελαθέντων ἐκ ΚΠόλεως ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου, ἐν μέρει δὲ καὶ προσχηματικῶς διὰ τὸ ζήτημα τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, πρωτοστατοῦντος τοῦ πρῶην Προϊλάβου Καλλινίκου, τοῦ καὶ διαδόχου του. Καθαιρεθεὶς ὁ Κύριλλος ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον — εἰς Σινᾶ κατ' ἄλλους —, μετ' ὀλίγους μῆνας ὅμως ἐπετράπη εἰς αὐτὸν ἡ μετάβασις εἰς Ἁγίον Ὄρος, ὅπου ἐφησύχαζεν ἔκτοτε εἰς τὴν σκῆτην τῆς Ἁγίας Ἀννης, ἐν ἀπόπτῳ θέσει κτίσας ἴδια κελλία².

Ἐδῶ διατριβὼν συνέταξε τὴν 9ην Ἰουλίου 1763 τὴν διαθήκην αὐτοῦ³, μεθ' ἧς ἀπεδήμησεν εἰς ΚΠολιν διὰ προσωπικά του ζητήματα, ἧτοι πρὸς διευθέτησιν τοῦ χρέους του καὶ διασκέδασιν τῶν κατ' αὐτοῦ συκοφαντιῶν. Ἐξέφρασεν ὁ Κύριλλος διὰ τῆς διαθήκης του τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ρυθμισθοῦν

μετὰ τὴν Ἁλωσιν, ἐν ΚΠόλει 1870, σελ. 362 κέξ. Γ. Βενδότη, Προσθήκη τῆς Ἐκκλ. Ἱστορίας Μελετίου Ἀθηνῶν, τόμ. Δ', ἐν Βιέννῃ 1795, σελ. 87-88. Κ. Κούμα, Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, τόμ. Γ', ἐν Βιέννῃ 1831, σελ. 397-399, τ. IB', σελ. 734. Μ. Γεδεών, Κυρίλλου Λαυριώτου πατριαρχικὸν χρονικόν, «Ἀθήναιον», τόμ. Γ' (1877), σελ. 45-46, στ. 980 κέξ. Σκαρλ. Βυζαντίου, Ἡ Κωνσταντινούπολις, τόμ. Β', Ἀθήνησι 1862, σελ. 541-542. Κ. Ν. Σάθα, Νεοελληνικὴ φιλολογία, ἐν Ἀθήναις 1868, σελ. 486-487. Σημειωτέα χάριν ἐνημερότητος εἶναι ἡ ἐργασία τοῦ μακαρίτου Εὐαγ. Σαβράμη, Ἡ πρώτη καθάρισις Κυρίλλου Ε', ΕΕΒΣ, τόμ. Γ' (1933), σελ. 160 κέξ., ἰδιαιτέρως δὲ ἀξιόλογος ἡ τοῦ Theodore H. Papadopoulos, Studies and Documents relating to the history of the Greek Church and people under Turkish domination, Βρυξέλλαι 1952, σσ. XXIV+507 καὶ δὴ ἀπὸ σελ. 159 κέξ. Ἐκ τῶν ξένων ἐχθρικῶς πρὸς τὸν Κύριλλον γράφει ὁ Baron de Tott, Mémoires sur les Turcs et les Tartares, μέρ. I, σελ. 92 κέξ., τόμ. II, σελ. 13 κέξ. Ἡ σημειωθεῖσα ἡδὲ ἐργασία τοῦ Γ. Καρβελᾶ, Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κύριλλος Ε' ὁ ἐκ Δημητσάνης, ἐκδότης Κ. Καρβελᾶς, Muskegon, Michigan 1930, σσ. 39, δὲν ἔχει ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης χαρακτῆρα. Δασιλεῖς εἰδήσεις περὶ τοῦ Κυρίλλου παρέχει ὁ Γεννάδιος Ἀραμπατζόγλου, μητροπολίτης Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων, Φωτίειος Βιβλιοθήκη, τόμ. Α'-Β', σποράδην, ἀντλῶν ἐκ γραπτῶν πηγῶν. Παραπομπαὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο καὶ εἰς ἄλλας σχετικὰς ἐργασίας γίνονται εἰς οἰκείους τόπους.

¹ Σάρδεων Γερμανοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 142, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

² Σεργίου Μακραιοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 227. Μ. Γεδεών, Πατρ. πίν., σελ. 644. Ἐλ. Ταπεινοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 95 κέξ.

³ Ἀλεξάνδρου Ε. Λαυριώτου, Ἀνέκδοτα πατριαρχικὰ γράμματα ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς ἱερᾶς Μ. Λαύρας, «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», τόμ. ΚΔ' (1904), σελ. 254.

τὰ ἑξῆς ζητήματα : α) Οἱ Ἅγιορεῖται ἠθέτησαν ὑπόσχεσίν των, μὴ καταβάλλοντες οὔτε τὸ διάφορον οὔτε τὸ κεφάλαιον τῶν 3 πουγγείων, κατατεθειμένων εἰς τὸ κοινὸν τοῦ Ἁγίου Ὁρους· β) ζητεῖται νὰ γράψουν εἰς Καλύβην τῆς Ἀγ. Ἄννης νὰ λάβουν τὰ συνήθη κυριαρχικὰ 10 γρόσια· γ) ἔναντι τῶν ὀφειλομένων 300 γροσίων ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου, ἔξουσιοδοτεῖται ὁ ὀριζόμενος ὡς ἐκτελεστῆς τῆς διαθήκης γερο - Σάββας, ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ Κυρίλλου, νὰ παραδώσῃ τὴν μεγάλην ἀσημένιαν κανδήλαν καὶ τὰς πέντε μικράς, ἴσης ἀξίας, καθὼς καὶ νὰ πωλήσῃ ὅσα δὲν εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν Καλύβην, δίδων διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ Κυρίλλου 100 γρόσια εἰς τὴν μονὴν Μ. Λαύρας· δ) ἀναφέρεται χρέος τοῦ Χριστιανουπόλεως Δανιὴλ ἐκ γροσίων 150 πρὸς τὸν Κύριλλον καὶ ὀρίζεται ὅπως, ἂν δὲν σταλοῦν ὑπ' αὐτοῦ, νὰ δοθοῦν ἐκ τῆς περιουσίας ἐκείνου ὅπου ὀφείλονται· ε) ἡ ἑξ αἵματος ἀδελφή του νὰ μὴ ζητήσῃ καὶ νὰ μὴ λάβῃ τίποτ' ἑξ ὧν εὑρεθοῦν εἰς τὴν Καλύβην, ἐν βάρει ἀφορισμοῦ ἀλύτου· ς) παρέχει συγχώρησιν εἰς ὅσους τοῦ ἔπαισαν καὶ ἀντιστοίχως ζητεῖ καὶ αὐτὸς ἑξ ἐκείνων ποὺ παρεπίκρανε.

Ἐλθὼν ὅμως εἰς ΚΠολιν τὸ 1763 ὁ Κύριλλος ἄνευ ἀδείας, ἐπὶ πατριάρχου Σαμουὴλ Α΄ τοῦ ἀπὸ Δέρκων, καὶ κρυπτόμενος εἰς τὸν οἶκον Μιχαὴλ τοῦ Ρακοβίτζα, ἐγένετο ἀφορμὴ ταραχῶν, διεκδικῶν ἴσως ἐκ τρίτου τὸν οἰκουμένικὸν θρόνον. Ἐνεκα τούτου καθηρέθη πάλιν καὶ ἐξωρίσθη εἰς Σινᾶ, ὀπόθεν εἰς Ἀγ. Ὁρος, ὅπου κατεκλείσθη εἰς πύργον τῆς Λαύρας. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι προσπάθειαι ἐπανόδου τοῦ Κυρίλλου διὰ τρίτην φορὰν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον δὲν ἔπαυσαν, κατευθυνόμεναι ὑπὸ φίλων του καὶ πρὸς τὴν πατριαρχικὴν Σύνοδον καὶ τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν, ἀλλὰ δὲν ἔφερον ἀποτέλεσμα. Εἰς τὴν Σκήτην τῆς Ἁγίας Ἄννης ἐν τοσοῦτῳ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου ἡρέμα διήνυε καὶ δὲν ἠρνεῖτο νὰ ἐξυπηρετῇ τὴν Μ. Ἐκκλησίαν εἰς ἔνδεχομένης χρείας¹. Ἐκεῖ εὔρεν αὐτὸν ὁ θάνατος τὴν 27 Ἰουλίου 1775 ὡς ἀναφέρεται, μᾶλλον ὅμως ὀλίγα ἔτη βραδύτερον².

¹ Οὕτω π.χ. ἀναφέρεται ὅτι ὁ Κύριλλος περιῆλθε τὰς μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἀνέγνωσε τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1776 ἐπὶ πατρ. Σωφρονίου Β΄ συνοδ. ἀπόφασιν κατὰ Κολουβάδων. Κ. Ν. Σάθ α, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, ἐν Ἀθήναις 1868, σελ. 572. Ὑπὸ τοῦ Β. Κ. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, Ἀθῆναι 1948, σελ. 661, ἀναφέρεται ὅτι ὁ Κύριλλος μετέσχε τὸ 1774 τῆς ἐν τῇ μονῇ Κουτλουμουσίου συγκληθείσης τοπικῆς Συνόδου, περὶ τοῦ ζητήματος τῶν κολουβάδων.

² Ἡ ἡμερομηνία (Ἑλ. Ταπεινοῦ, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 127. Ε. Σαβράμη, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 177) ὑποθέτομεν ὅτι στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀναγεγραμμένης χρονολογίας 27 Ἰουλίου 1775 κάτωθεν τῆς εἰκόνας τοῦ Κυρίλλου, σωζομένης ἐν τῇ Σκήτῃ τῆς Ἀγ. Ἄννης καὶ ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ πατριαρχεῖῳ, ὀπόθεν ἡ ἐνταῦθα παρατιθεμένη εἰκὼν. Πιθανῶς ὅμως ἡ χρονολογία δὲν ἀφορᾷ εἰς τὸν θάνατον ἀλλ' εἰς τὴν ἐλαιογραφίαν. Τὰ ἀναφερόμενα ὅτι Κύριλλος ὁ Ε΄ περιήρχετο εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐπροπαγάνδιζεν ὑπὲρ τῆς ἐπικειμένης ἐπαναστάσεως τοῦ 1770 δὲν εὔσταθοῦν. Τ. Χ.

Αἱ δύο μνημονευθεῖσαι καθαιρέσεις τοῦ Κυρίλλου Ε', ὁμοίοντοι σχεδὸν ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον, ἡ πρώτη ἐπὶ πατριάρχου Καλλίνικου Δ' τοῦ ἀπὸ Προϊλάβου, κατ' Ἰανουάριον 1757¹, ἡ δευτέρα ἐπὶ Σαμουήλ Α' τοῦ Χατζεργῆ, τὸ ἔτος 1763², δὲν ἀποτελοῦν ἱστορικά ἔγγραφα, ἀφ' ὧν ν' ἀρυσθῆτις ἀξιοπίστους πληροφορίας. Ἡ πρώτη καθαιρέσεις — καὶ ἐπ' αὐτῆς βασίζεται ἡ δευτέρα — φαίνεται ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς πικρᾶς γραφίδος τοῦ πατριάρχου Καλλίνικου Δ' καὶ τούτου τὸ πάθος κατὰ τοῦ προκατόχου του ἀπεικονίζεται³, δυναμένη νὰ χαρακτηρισθῆ εἰς τὴν πραγματικότητα λίβελλος ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν ἐκτὸς πάσης εὐπρεπείας ἐκφράσεων⁴ καὶ τῆς ἠθελημένης παραποιήσεως τῶν γεγονότων⁵, γνωστοῦ ὄντος ὅτι λόγῳ τῆς ἐξάψεως τοῦ ὄχλου

Κ α ν δ η λ ὁ ρ ο υ, Ἀρματωλισμὸς τῆς Πελοποννήσου, ἐν Ἀθήναις 1924, σελ. 57 - 60, παραλαμβάνοντος παρὰ τοῦ Παπούλα.

¹ Ταύτην ἐκ τοῦ 29 χροφ. κώδικος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς (Σπ. Λάμπερος, ΝΕ, Α', 1904, σελ. 493), αὐτογράφου τοῦ ΚΠόλεως Καλλίνικου Δ', ἔχομεν ἐκδεδομένην ὑπὸ Ε. Σαβράμη, ΕΕΒΣ, Γ' (1933), σελ. 177 - 186.

² Πατρ. Κῶδιξ 320, σελ. 31 - 33 καὶ ἐν ἀντιγράφῳ ἐν 102 χροφ. τῆς Ζαγοράς. Ἐλευθ. Ταπεινοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 100 - 102. Μ. Γεδεών, Ἐτεροδιδασκαλία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ΚΠόλεως μετὰ τὴν Ἄλωσιν, «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», τόμ. Γ' (1882 - 1883), σελ. 774 κέξ.

³ Ὁ περὶ τοῦ ἡμιμαθοῦς καὶ φιλοδοξοτάτου τούτου πατριάρχου γράψας ἀοίδιμος καθηγητῆς Κ. Δουβουνιώτης καὶ ὁ Σαβράμη, μὴ ἀρνούμενοι τὸ σφοδρὸν κατὰ Κυρίλλου Ε' πάθος Καλλίνικου τοῦ Δ', προσπαθοῦν ν' ἀποδώσουν τὸ περιεχόμενον τῆς καθαιρέσεως εἰς ὑπερβολικὸν ζῆλον τοῦ Καλλίνικου ὑπὲρ τῆς γαλήνης τῆς Ἐκκλησίας, παρασσομένης δῆθεν ἐκ τῶν περὶ ἀναβαπτιομοῦ κηρυγμάτων. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγῃ ὅμως ὅτι Κύριλλος ὁ Ε', ὀρθοδοξότατος πατριάρχης, ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ κατὰ τῆς ὀργιαζούσης ξένης προπαγάνδας διεξῆγεν ἀδιαλείπτως. Κ. Ι. Δουβουνιώτου, Καλλίνικος Γ' πατριάρχης ΚΠόλεως, «Ἱερός Σύνδεσμος», ἔτ. ΙΑ' (1915), φ. 254, σελ. 9 - 12 (ἡ μελέτη εἰς συνεχείας καὶ αὐτοτελῶς, ἐν Ἀθήναις 1915). Ε. Σαβράμη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 171, 174. Ἐλ. Ταπεινοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 100. Ὑπὸ τοῦ Γενναδίου Ἀραμπατζόγλου, Α', 119 - 120, ὁμολογεῖται ἀπεριφράστως ὅτι ὁ Καλλίνικος ἐμπαθῶς πως περὶ τοῦ ἀντιπάλου του ἔγραψε καὶ ὅτι παρ' αὐτοῦ ἀντλεῖ καὶ ὁ Βενδότης.

⁴ Οὕτως ἀναγράφεται ὅτι ὁ κακο - Κύριλλος λύκου τε ὠμοφάγου δίκην σπαράξας καὶ θύσας καὶ ἀπολέσας τὸ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποιμνιον βιαίως καὶ παρανόμως εἰσώθισθεις καὶ μίνας ταῖς μιχαῖς καὶ παρανόμοις αὐτοῦ κακουρηγίας τὴν ἀμίαντον καὶ ἀμώμητον τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν... ὤρηται ὅποια τις θεήλατος λεηλασία τῆς Πελοποννήσου... Αἰχμάλωτον καὶ ἐωνημένον ἀνδράποδον, θηγεῖον αἰσχροῦ καὶ ἀγενῶς τῆ ὕδροφορίᾳ παρὰ τοῖς ὄνησαμένοις... Ταραξίας καὶ τολμητίας ἀναίσχυντος... ἐπιτοχος πατριάρχης, ληστρικῶς ἀρπάσας, τῆς Ἐκκλησίας διώκτης καὶ πολέμιος... συγκροτήσας στρατὸν ἐξ εὐτελεστῶν καὶ οὐτιδανῶν ἀνδραρίων τοῦ συρφετώδους ὄχλου ἠθροισμένων νέων ἀφρόνων, ἐγκαθέκτων ταῖς ὁρμαῖς ὑπὸ μέθης, ὡς ὑπὸ μαινάδος υἱὸς ἐκβεβαχέμενων... Ὁ ἀλιτήριος, ὡς τολμητίας, ἀνθάδης καὶ ἐσωφορικοῦ τύφου πεπληρωμένος...

⁵ Οὕτω κατὰ σειράν μετὰ στόμφου καὶ γλωσσικῶν ἀκροβασίῶν ἀναφέρεται ὅτι καλῶς καὶ δικαίως ὁ Κύριλλος ὑπῆρξεν αἰχμάλωτος νόμῳ πολέμου (τὸ 1715 κατὰ τὴν

ἐκακοποιήθη ὁ Καλλίνικος τὴν ἐπομένην τῆς ἐκλογῆς του ὡς πατριάρχου καὶ ἐκινδύνευσε (17 Ἰαν. 1757), τοῦτο δ' ἀπεδόθη εἰς τὸν Κύριλλον, καίτοι καὶ αὐτὸς συνελήφθη καὶ παρ' ὀλίγον νὰ κρεμασθῆ¹.

Ἐπειδὴ οἱ σύγχρονοι καὶ μεταγενέστεροι τοῦ Κυρίλλου συγγραφεῖς καὶ χρονολογικοὶ ἢ ὑπερβολικῶς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκφράζονται ἢ σφοδρῶς κατακρίνουν αὐτόν, ἢ καλυτέρα πηγὴ διὰ τὴν ἱστορικὴν τοποθέτησιν τοῦ ἀνδρὸς εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔργον του καὶ τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ συνοψισθῆ ἑνταῦθα. Ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ πατριαρχίας ὁ Κύριλλος, ρέκτης καὶ δραστήριος ἡγέτης², ἀποδεικνύεται ἔχων συνειδήσιν τῶν μεγάλων του εὐθυνῶν, διότι ἀντιμετωπίζει δύο σοβαρώτατα θέματα τῆς Μ. Ἐκκλησίας, χρονίζοντα πάντοτε καὶ ἀποτελοῦντα ἀνεκαθεν καὶ μονίμως βασικὸν ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ μεγάλου θεσμοῦ τοῦ ἔθνους, τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. Εἶναι ταῦτα α) ἡ συγκέντρωσις ἀρχιερέων εἰς ΚΠολιν καὶ ὁ φατριασμὸς τῶν περισσοτέρων ἐξ αὐτῶν, ποὺ διαρκῶς κατεσκευάζον ἀλλαξοπατριαρχίας καὶ β) τὰ οικονομικὰ τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Δὲν κατέστη δυνατὸν βεβαίως τὰ μεγάλα αὐτὰ προβλήματα ὀριστικῶς νὰ λύσῃ ὁ Κύριλλος, μὲ τὴν παρεμβληθεῖσαν ἄλλως τε ἀντίδρασιν, ἀλλ' εἶναι ἄξιος θαυμασμοῦ, σήμερον μάλιστα κρινόμενος, διότι τὰ ἔθεσε καὶ μετὰ σθένους τὰ ἀντιμετώπισε. Καὶ ὄχι μόνον αὐτά.

ἀνακατάληψιν τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων;), δι' ὃ μετήχθη εἰς ΚΠολιν. Ἀκολούθως ἐξαγορασθεὶς ἀπεπέμφθη εἰς Ἅγιον Ὄρος, πρὸς καθαρισμόν καὶ διόρθωσιν τῶν ἀπαιδεύτων ἠθῶν του, ἀδοκίμως ὁμως συμπεριφερθεὶς ἀπόβλητος ἐγένετο καὶ ἀπῆλθεν εἰς Πάμμον, ἔνθα ὀμιλήσας χρόνον τινὰ τῷ διδασκάλῳ Μακαρίῳ ἐπεζήτησε τὸ ἱερὸν σχῆμα ἀλλ' ἔγινεν ἀντιληπτὸς ὁποῖός τις ἦτο τὴν ἔσω διάθεσιν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, ἀρνηθέντος τοῦτο. Τελικῶς ὑπεχώρησεν ὁ Μακάριος ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μένῃ μονίμως μοναχός. Ἄλλ' ἐκεῖνος χειροτονηθεὶς ἔφθασεν εἰς ΚΠολιν, ἀρπάσας μετ' οὐ πολὺ τὴν μητρόπολιν Μελενίκου, ὅπου ἐκινδύνευσε νὰ φονευθῆ διὰ τὰς παρανομίας του καὶ διὰ νυκτὸς ἐσώθη εἰς ΚΠολιν. Ἐνταῦθα ἐπωφθαλμία τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, ἐπιτιμήθη δὲ ὑπὸ Νεοφύτου Σ' καὶ ἐν τούτοις ἐπὶ Παῖσιου Β' ἤρπασε τὴν μητρόπολιν Νικομηδείας, χηρεύουσαν λόγῳ ἐξορίας τοῦ ἀρχιερέως αὐτῆς καὶ διὰ τοῦτο παρ' οὐδενὸς σῶφρονος τῶν ἄλλων ἀρχιερέων διεκδικουμένην. Περαιτέρω ἔγινε πατριάρχης, ὑπεστήριξε τὸν Αὐξέντιον κλπ. Φανερὸν εἶναι ὅτι πάντα ταῦτα δὲν ἀναποκρίνονται εἰς τὰ πράγματα.

¹ Ἄ. Κομνηνοῦ - Ὑψηλάντου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 373 - 374. Ε. Σαβράμη, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 170.

² Ὑπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Βασιλείου Γεωργιάδου, Ἐκκλησιαστικὰ πάρεργα..., « Ἐκκλ. Ἀλήθεια », τόμ. Γ' (1882 - 1883), σελ. 601 κέξ., 618 κέξ. παρέχονται σαφεῖς χαρακτηρισμοὶ περὶ τοῦ ἀνδρὸς. Ἐκ τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν δικαίως κρίσεις εὐρίσκωμεν βάσει ἐγγράφων ὑπὸ τοῦ Γενναδίου Ἀραμπατζόγλου, Φωτίειος Βιβλιοθήκη, τόμ. Α', σελ. 16 κέξ. (παραπομπαὶ περαιτέρω εἰς τοὺς οἰκείους τόπους). Ἄλλ' ἠκριβωμένα εἶναι πάντοτε καὶ τοῦ Ἐλ. Ταπεινοῦ, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 26 - 27, αἱ εἰδήσεις καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις. Ἡ καλλίστη ὁμως πραγματεία τοῦ Θεοδ. Παπαδοπούλου, εἰς ἣν παραπέμπομεν συχνάκις περαιτέρω, εἶναι ἀληθῆς ἀποκάλυψις τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνδρὸς.

Κατ' ἀμφοτέρας τὰς πατριαρχίας αὐτοῦ ὁ Κύριλλος διέλυσε τοὺς ἐν ΚΠόλει ἐνδημοῦντας ἀρχιερεῖς, τὸ πρῶτον κατ' Ἰανουάριον 1751 διὰ τιμίας διαταγῆς καὶ τὸ δεύτερον ὁμοίως τὸ 1755¹. Ἡ ἀποπομπὴ ὅμως τῶν ἀρχιερέων, ποὺ ἄλλως τε δὲν εἶναι φαινόμενον μόνον τῆς πατριαρχίας Κυρίλλου Ε', δὲν σημαίνει δικτατορικὴν διοίκησιν, διότι ἐξ ἐγγράφων πηγῶν μαρτυρεῖται ὅτι τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ 1753 ὁ Κύριλλος συνταγματικῶς διώκει τὴν Ἐκκλησίαν².

Πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ πατριαρχείου ἐκ τῶν χρεῶν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1749 εἰσηγήθη ὁ Κύριλλος τὴν ἐνεργεῖαν ἐράνου μεταξὺ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τάγματος, τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἀρχοντικοῦ συστήματος καὶ τοῦ λοιποῦ ὀρθοδόξου πληρώματος. Ἐζητεῖτο εἰς τὸ σχετικὸν πατριαρχικὸν γράμμα, πλὴν τῆς ριφθείσης εἰς τὰς ἐπαρχίας ζητείας, νὰ ἐκτελεσθοῦν εἰς τὸν πατριαρχικὸν ναὸν τεσσαρακονταλείτουργα, ὅπου καὶ νὰ μνημονευθοῦν τὰ δνόματα τῶν προαπελθόντων, ἔτι δὲ κληρικοὶ νὰ περιέλθουν εἰς ἀγιασμόν τὰς οἰκίας καὶ τὰ ρουφέτια, διὰ νὰ ἐπιτύχη ἡ προσπάθεια συνάξεως ἐλεημοσύνης³. Ἐκ τῆς ἐνεργείας ταύτης μαρτυρεῖται καὶ ἡ εὐσέβεια τοῦ πατριάρχου, εἰς τὸν λόγον δὲ τοῦτον ὠφείλετο ἴσως καὶ ἡ δημοτικότης αὐτοῦ, ἐκδηλωθεῖσα βραδύτερον ἐντόνως. Ἐπανερχόμενος ὁ Κύριλλος καὶ κατὰ τὴν β' πατριαρχίαν του ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος, ἐπεχείρησε ν' ἀπαλλάξῃ τὸν πατριάρχη ἀπὸ τῆς φροντίδος, ἵν' ἀφοσιώνεται εἰς τὸ πνευματικὸν του ἔργον, καὶ συνέστησε διὰ πατρ. πράξεως κατὰ Σεπτέμβριον 1755 μεικτὴν οἰκονομικὴν ἐπιτροπὴν διαχειρίσεως, ἀποτελεσθεῖσαν ἀπὸ τρεῖς μητροπολίτας (Ἡρακλείας, Νικομηδείας, Κρήτης), ἀπὸ τρεῖς ὀφφικιοῦχους τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ ἄλλως σημαί-

¹ Ἀ. Κομνηνοῦ - Ὑψηλάντου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 372, 408. Ἐλ. Ταπεινοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 95. Γεν. Ἀραμπατζόγλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 16 - 17, 24 - 26.

² Αὐτόθι, σελ. 17 - 18 καὶ ὑποσ. 30, 123, 149 - 151, ὅπου εἰδήσεις ἐξ ἐγγράφων ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχίας Κυρίλλου Ε', περὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀφοσιώσεως τῶν ἀρχιερέων. Ἐν τούτῳ οὐδεὶς ἤμπορεῖ ν' ἀρνηθῇ ὅτι ὁ λόγος τοῦ Κυρίλλου ἴσχυεν εἰς τὰς βασιλικὰς ἀκοάς, κατὰ τὴν Σιλβέστρου Ἀντιοχείας ἔκφρασιν (αὐτόθι, Β', 57, 178).

³ Μ. Δ. Χ(αμουδοπούλου), ἐνθ' ἄνωτ., « Ἐκκλ. Ἀλήθ. », τόμ. Α' (1880 - 1881), σελ. 118 - 119. Πρβλ. Ἐλ. Ταπεινοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 87. Γενικότερον περὶ τῆς ὑπὸ Κυρίλλου Ε' συστάσεως οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς ἐξ ἀνθρώπων οὐχὶ ἀνωτέρας κοινωνικῆς τάξεως ἱκανά ἀναφέρονται ὑπὸ Γεν. Ἀραμπατζόγλου, ἐνθ' ἄνωτ., τ. Α', σελ. 18 κέξ., 118 - 120, 123, 149 - 151, ὅπου καὶ ἐγγράφον πατριαρχικόν, συμμετοχῆ τοῦ Ἀντιοχείας Σιλβέστρου εἰς τὴν συγκροτηθεῖσαν σύνοδον, πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ φλέγοντος θέματος τῆς οἰκονομικῆς ἐξαρθρώσεως. Πόσον ζωηρῶς ἀνησχοῖ τὸν Κύριλλον τὸ γεγονός ὅτι εὖρε καταβεβαρημένην τὴν Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀπὸ χρεῖα βαρῦτατα καταφαίνεται ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Σιλβέστρου ἐπιστολὴν αὐτοῦ ἀπὸ 25 Ὀκτ. 1748, παρακαλῶν ἐκεῖνον νὰ ἐπευχθῇ αὐτῷ εἰς τὸ νὰ δυνηθῇ νὰ οἰκονομήσῃ καὶ κυβερνήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν (αὐτόθι, Β', 60, 168). Πρβλ. καὶ τὰ ὑπὸ Th. Papadopoulos, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 200 - 201.

νοντας Ἑλληνας (Μ. Ποστέλνικον Κ. Καρατζάν, Μ. Σκευοφύλακα Ἁλ. Σοῦτσον καὶ πρ. Μ. Σπαθαρίον Γεωργάκη) καὶ δέκα ἄλλα μέλη, λαμβανόμενα ἀπὸ τὰς συντεχνίας τῆς ΚΠόλεως¹. Πολλὰ ἠκούσθησαν περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς διορισθείσης Ἐπιτροπῆς ταύτης², ἐν ὧμως δὲν ἐτονίσθη ὅτι ἐπιθυμία ζωηρὰ καὶ σκοπὸς τοῦ πατριάρχου ἦτο νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ οἰκονομικὴ ἀνασυγκρότησις τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ ὅτι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔκρινεν ὅτι τοῦ ἦτο πολῦτιμος ἡ συμπαράστασις καὶ συνεργασία τοῦ λαοῦ ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν.

Εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν ἐπιτυχιῶν Κυρίλλου τοῦ Ε' ἀνήκει ἡ ἴδρυσις τῶν νοσοκομείων ΚΠόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως³, τοῦ μὲν τελευταίου τὸ 1752 δαπάνη Δημ. Ἰωσήφ, τοῦ Ἀργυροκαστρίτου, τοῦ δὲ τῆς ΚΠόλεως τὸ 1753 δαπάνη τῆς συντεχνίας τῶν μπακάληδων. Τούτων ἡ σημασία εἶναι προφανής.

Τὸ πνευματικὸν ἔργον τοῦ Κυρίλλου Ε', πέραν τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτοῦ πράξεων καὶ ἀποφάσεων, ἐπιστέφεται μὲ τὰ ὑπὲρ τῶν σχολείων μέτρα⁴ καὶ τὴν ἴδρυσιν τῆς περιφήμου Ἀθωνιάδος σχολῆς. Αὕτη τὸ πρῶτον ἰδρῦθη, ἐπὶ ὕλομανοῦντος λόφου πλησίον τῆς μονῆς Βατοπεδίου, διὰ φροντίδος Μελετίου Βατοπεδηνοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου ὑπεστηρίχθη ποικιλοτρόπως, ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς, μάλιστα διὰ τῆς τοποθετήσεως ὡς διδασκάλου τοῦ σοφοῦ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως ἡ σχολὴ ἀνήχθη εἰς περιωπήν. Τὰ κατ' αὐτὴν ἐρρῶθιμισεν ὁ Κύριλλος δι' ἀλληπαλλήλων πατριαρχικῶν γραμμάτων⁵. Ἀτύχημα ὑπῆρξεν ὅτι μὲ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Βουλγάρεως ἐκ τῆς Ἀθωνιάδος μετὰ πενταετῆ σχολαρχίαν ἡ σχολὴ ἐξέπεσε, διὰ τὴν ἐκπτώσιν δὲ δὲν ὑπῆρξεν ἄμοιρος εὐθυνῶν καὶ ὁ Κύριλλος, ἐφησυχάζων τότε εἰς Ἅγιον Ὅρος⁶.

¹ J. Mansi, Sarcorum consiliorum nova et amplissima collectio, τόμ. XXXVIII, Παρίσιος 1907, σελ. 633-640.

² Βλ. πρὸ πάντων Th. Paradooulos, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 200-201.

³ Εὐγενίου (= Μ. Γεδεών), Ζωοδόχος Πηγὴ, ἐν Ἀθήναις 1886, σελ. 140. Μ. Γεδεών, Πατρ. πίν., σελ. 647. Th. Paradooulos, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 190. Ἐλ. Ταπεινοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 87.

⁴ Ὑπὸ τοῦ οἰκ. πατριάρχου Βασιλείου Γεωργιάδου, Ἐκκλησιαστικὰ πάρεργα..., «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», τόμ. Γ' (1882-1883), σελ. 618, ὁ Κύριλλος χαρακτηρίζεται ὡς μικρᾶς παιδείας μέτοχος, ἀλλὰ φίλος αὐτῆς. Ἀναμφίβωλον θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν ὅτι εἰς ἐνεργείας τοῦ Κυρίλλου ὀφείλετο ἡ ἐπανίδρυσις τῆς σχολῆς Δημητσάνης. Τ. Κανδηλώρου, Δημητσάνα, σελ. 24. Τοῦ αὐτοῦ, Γορτυνία, σελ. 149. Γ. Καρβελᾶ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 26, ὑποσ., σελ. 30, ὑποσ. 1. Ν. Α. Βέη, Τὰ «Ἀνθη νοητὰ» τοῦ Κωνσταντίνου-Καισαρίου Δαπόντε καὶ τὰ μοναστήρια τῆς Πελοποννήσου, «Νέα Ἐστία», τόμ. ΛΒ' (1942), τ. Χριστουγέννων 373, σελ. 16β, ὑποσ. 4. Γνωστοῦ ὄντος ὧμως ὅτι ἡ σχολὴ Δημητσάνης ἰδρῦθη τὸ 1764, ὅτε ὁ Κύριλλος στιγμᾶς δυσκόλους ὡς πρῶην ΚΠόλεως διήρχετο πιεζόμενος ὑπὸ τῶν δανειστῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προσφέρῃ πρὸς τὴν γενέτειραν ὑπηρεσίαν τινὰ οὔτως.

⁵ Βλ. περαιτέρω τὸν πίνακα τῶν συνοδ. πράξεων τοῦ Κυρίλλου.

⁶ Τὰ περὶ τῆς ἀποχωρήσεως Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως πληροφοροῦμεθα ἀπὸ

Τῶν ἐκεῖ διατριβῶν του ἄξιον σημειώσεως γεγονός ἐστὶν ἡ στενὴ γνωριμία μετὰ τοῦ Καισαρίου Δαπόντε, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου πολλὰ τὰ καλὰ γράφονται ὑπὲρ τοῦ σχολάζοντος πατριάρχου, προσφωνουμένου διὰ στίχων 66 τοῦ Καισαρίου εἰς τὸν Θ' τόμον τῶν ἀνεκδότων ἔργων του, γνωστὸν ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἄνθη Νοητά*. Ἐκ τῆς προτασσομένης τοῦ πολυστίχου ποιήματος τοῦ Δαπόντε προσφωνήσεως καταφαίνεται πόσον ὁ μοναχὸς Καισάριος ἐξετίμα τὸν πρ. πατριάρχη, μεθ' οὗ δι' οἰκειότητος στενῆς συνεδέθη, τόσης ὥστε νὰ τοῦ ἀφιερῶσιν τὰ *Ἄνθη Νοητά*¹. Ἐκδοθὲν ἔμμετρον ἀπόσπασμα τῶν *Νοητῶν Ἀνθέων*, συντεθὲν περὶ τὸ τέλος Νοεμβρίου 1768, ἀφορᾷ εἰς τὴν σχολάζου-

πλευρᾶς αὐτοῦ ἐκ τῆς γνωστῆς *Ἀπολογίας του, περὶ τῆς ἐκ τῆς σχολῆς Ἀγ. Ὁρους φυγῆς, τῷ παναγιωτάτῳ καὶ πανσεβάστῳ... Κυρίλλῳ*, καταχωρισθείσης εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 3784, 250 χροφ. κώδικα τῆς μονῆς Διονυσίου Ἀγ. Ὁρους (Σπ. Λάμπρου, Κατάλογος..., τόμ. Α', σελ. 384, πρβλ. καὶ Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Ἱεροσολ. Βιβλιοθ., τόμ. Α', σελ. 359, ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 290 Ἱεροσολ. κώδικος) καὶ ἐκδοθείσης διὰ τοῦ τύπου. Βλ. Γεώργ. Αἰνιᾶνος, Συλλογὴ ἀνεκδότων συγγραμμάτων τοῦ αὐτιδίμου Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως καὶ τιῶν ἄλλων μετατυπωθέντων, τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις 1838, σελ. 54 - 64. Ἡ ἐν λόγῳ ἀπολογία φέρει χρονολογίαν 29 Ἰαν. 1759. Σχετικῆ ἐστὶν καὶ ἡ ἀπὸ 14 Μαρτ. 1759 ἐπιστολὴ τοῦ Βουλγάρεως πρὸς τὸν Νικομηδείας Γαβριήλ, ἐτι δ' ἐνδιαφέρουσα ἡ ἐπιστολὴ τῶν πρὸς τὸν Εὐγένιον φίλα φρονούντων 34 μαθητῶν τῆς Ἀθωνιάδος, ἀπευθυνομένη ἀπὸ 8 Ἰαν. 1759 πρὸς τὸν Κύριλλον, ἐπὶ τῇ ἐπικειμένῃ ἀναχωρήσει τοῦ διδασκάλου. Βλ. Π. Ἀραβαντινοῦ, Βιογραφικὴ συλλογὴ Ἡπειρωτῶν λογίων, ἐν Ἀθήναις 1958, σελ. 29 - 33. Ἀπὸ πλευρᾶς Κυρίλλου καὶ Ἀθωνιτῶν δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς τοὺς λόγους τῆς διαστάσεως. Πιθανὴ φαίνεται ἡ γνώμη τοῦ Θ. Παπαδοπούλου, ὅτι οἱ Ἄγιορεῖται ἐφάνησαν ἀπειθαρχοὶ καὶ εἰς τὴν κατὰ τοῦ Βουλγάρεως ἀντίδρασιν των παρέσυραν τὸν Κύριλλον, ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ὁ τελευταῖος ἠσθάνετο ἑαυτὸν δεσμευμένον ἔναντι τῶν Ἄγιορειτῶν ἕνεκα ὑποχωρέσεων τοῦ παρελθόντος καὶ τῆς μετ' αὐτῶν διαρκοῦς ἀναστροφῆς. Th. Papadopoulos, *Studies...*, σελ. 190 - 191. Πάντως γεγονός ἐστὶν ὅτι οἱ μαθηταὶ τῆς Ἀθωνιάδος ἐξ αἰτίας τῶν διενέξεων εἶχον χωρισθῆ εἰς ὁπαδοὺς τοῦ Κυρίλλου, τοῦ Βουλγάρεως, τοῦ Παλαμᾶ κλπ., μετὰ δὲ τὴν ἀναγκαίαν καταστάσαν ἀποχώρησιν τοῦ Εὐγενίου ὁ Κύριλλος ἀνεξήτει διδάσκαλον διὰ τὴν σχολὴν καὶ δὴ τὸν Νικόλαον Ζερβούλην, ὡς ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ πατριάρχου Σαμουήλ πρὸς τὸν Κύριλλον πληροφοροῦμεθα (κῶδ. 26 Χάλκης). Μ. Παράνικας, ΠΦΣΚ, τόμ. ΚΖ' (1895 - 1899), σελ. 314 κλπ.

¹ Ἴδου πῶς εἰς τὸ βιβλίον του «Κῆπος Χαρίτων» ὀμιλεῖ ὁ Δαπόντες περὶ τῆς εἰς Κύριλλον ἀφιερώσεως:

...Ἐδῶ ὁ Κύριλλος εἶναι ὁ πατριάρχης
πρὶν Κωνσταντινουπόλεως, τίμιος ἱεράρχης.
Εἰς τοῦτον ἀφιέρωσα ἐν ἀπὸ τὰ βιβλία,
τὰ Ἄνθη μου τὰ Νοητά, ἀνθούση τῇ καρδίᾳ...

² Ἐκδοσις Γαβριήλ Σοφοκλέους, σελ. 112. Ἐ. m. Legrand, Δακτικαὶ ἐφημερίδες, *Éphémérides daces eu chronique de la guerre de quatre aus (1736 - 1939)*, τόμ. Γ', Παρίσιοι 1888, σελ. LXXX. Ἡ ἀφιέρωσις ἔγινε τὴν 15 Αὐγ. 1768. Βλ. καὶ Ν. Α. Βέην, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 17.

σαν Ἀθωνιάδα σχολήν, διὰ τὴν ἐπανίδρυσιν τῆς ὁποίας ὁ μοναχὸς Γαβριήλ ὁ Βατοπεδηνὸς ἐκινεῖτο ἐκ νέου ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς πραγματευτὰς πρὸ πάντων, λαμβάνων συστατικὰ γράμματα.

*ἀπὸ πατριαρχικὰ πρόσωπα τιμημένα
καὶ μάλιστ' ἀπὸ τέσσαρα, πρᾶγμα τῆ ἀληθεία
καὶ ἔνδοξον καὶ σπάνιον, μιὰ Σύνοδος τελεία...
ἀπὸ τε τὸν κυρ - Κύριλλον, τὸν ἐναρέτως ζῶντα,
τὸν Σεραφεῖμ, τὸν ὁμοιον καὶ εἰς τὲς Κάρες ὄντα,
ἀπὸ τε τὸν κυρ - Σαμουήλ πρὸ ἡμερῶν ἐλθόντα...¹*

Συναφῶς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Κυρίλλου ἐξεδηλώθη ὑπὲρ τῆς μεταγραφῆς τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς δι' ἀπλουστερῶν μουσικῶν χαρακτήρων, χρησιμοποιοιθέντος πρὸς τοῦτο τοῦ προσφιλεστάτου τῷ Κυρίλλῳ καπικεχαγιᾶ τοῦ πατριαρχείου καὶ πρωτοψάλτου Ἰωάννου Τραπεζουντίου, μαθηταὶ τοῦ ὁποίου καὶ συνεχιστὰί τῆς ἐργασίας του ὑπῆρξαν οἱ ἀσφαλῶς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κυρίλλου Ε΄ ἀσχοληθέντες ἐπὶ τοῦ θέματος ὁμοχώριοι του Πελοποννήσιοι μουσικοδιδάσκαλοι Πέτρος ὁ λαμπαδάριος καὶ Ἰάκωβος ὁ πρωτοψάλτης². Πάντα ταῦτα ἀποτελοῦν σαφῆ ἔνδειξιν ὅτι Κύριλλος ὁ Ε΄ ζωηρῶς ἐνδιέφεροτο διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἠγάπα τὴν πρόοδον, ἄνευ ὅμως ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τὴν πνευματικὴν παράδοσιν τοῦ ἔθνους. Αἱ τελευταῖαι αὐταὶ ἀπόψεις ἐπαληθεύονται πρὸ πάντων ἀπὸ τὸ μέγα θέμα τοῦ ἀναβασμοῦ, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ δημιουργηθὲν στενότατα

¹ Τὸ ἀπόσπασμα ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Texte grecesti privitoare la Istoria Româneasca, ἐν Eud. Hurmuzaki, Documente privitoare la Istoria Românilor, τόμ. ΙΓ', Βουκουρέστι 1909, σελ. 316, στ. 256 κέξ. Ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν στίχων τούτων ὅτι ἐξηκολούθει ὁ Κύριλλος νὰ ἐνδιαφέρεται ὑπὲρ τῆς σχολῆς, ἡ ἴδρυσις τῆς ὁποίας ὁ Δαπόντες λέγει ὅτι συνετέλεσθη :

*ἀδεία τε καὶ συνδρομῇ θερμῇ τοῦ κυρ - Κυρίλλον
τοῦ παναγιωτάτου τε καὶ πλήρους θείου ζήλου...*

(αὐτόφθι, σελ. 311, στ. 23 - 24). Δύναται νὰ προστεθῇ ἐνταῦθα ὅτι ὁ Δαπόντες ἐξ ἴσου φιλικῶς συνεδέετο καὶ μὲ τὸν σχολάζοντα εἰς Ζαγορὰν Καλλίνικον Δ', πρὸς τὸν ὁποῖον γράφων (28 Ἰουλ. 1768) ἐξεδήλωνε τὴν χαρὰν του δι' ἐπικειμένην ἐπίσκεψιν τοῦ Ἀγ. Ὁρους καὶ συνάντησίν του μὲ τοὺς ἄλλους σχολάζοντας πατριάρχας. Γ. Δεληγιάννη, Καισαρίου Δαπόντε ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν πατριάρχην Καλλίνικον Γ', « Θεολογία », τόμ. ΙΔ' (1936), σελ. 71 καὶ τόμ. ΙΕ' (1937), σελ. 156, ὅπου εἰς ἄλλην ἐπιστολὴν (7 Μαΐου 1772) ὁ Καισάριος γράφει πρὸς τὸν Καλλίνικον ὅτι τοὺς ἀσπασμούς του πρὸς τὸν Κύριλλον δὲν τοὺς εἶπε, διότι ὁ τελευταῖος εἶναι τῶρα χρόνος κοντὰ ὅπου εἶναι ἔγκλειστος εἰς τὴν Λαύραν ὡς μακρὰν καὶ γέροντα καὶ δὲν ὑπάγω.

² Βλ. Τάσου Ἀθ. Γριτσόπουλου, Μητροπολίτης Ἀμυκλῶν καὶ Τριπολιτζᾶς Δανιὴλ Παναγιωτόπουλος, « Θεολογία », τόμ. Λ' (1959), σελ. 240 - 241 καὶ ὑποσ. 1, ὅπου ἡ σχετικὴ ἐπὶ τοῦ θέματος βιβλιογραφία.

συνδέεται τὸ ὄνομά του. Ἐνεκα τούτου εἶναι ἀνάγκη νὰ συνοψισθῇ τὸ ὅλον τοῦτο ζήτημα ἐνταῦθα ἀπὸ τῆς γενέσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐπὶ Κυρίλλου Ε' ἐξελίξεως καὶ δὴ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀσκουμένην ἐντατικὴν προπαγάνδα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας εἰς βάρος τῆς ὀρθοδοξίας.

Ἐνῶ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἐκέρδιζεν ἔδαφος πολὺ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Συρίας καὶ ἐσαλεύετο ἡ καθιερωμένη ὀρθόδοξος τάξις εἰς τὸ κλίμα τοῦ πατριαρχείου Ἀντιοχείας, ὁ Ἀντιοχείας Σίλβεστρος ἀντασσομένος ἐμπόνως κατὰ τῆς προπαγάνδας, ἰδίως μεταξὺ τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπισκοπῆς Χαλεπίου, εἶχε συμπαραστάτην ἀνεπιφύλακτον τὸν ΚΠόλεως Κύριλλον τὸν Ε', διὰ παντὸς τρόπου ἐνισχυτὴν τῶν προσπαθειῶν του¹. Μία ἀκόμα ἀπόδειξις τῆς προασπίσεως τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου ἐκ τῶν ἐπιρροῶν τῆς ξένης προπαγάνδας εἶναι ἡ γνωστὴ ἀπὸ τοῦ 1749 πατρ. πράξις αὐτοῦ ἀπευθυνομένη πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῶν νήσων Σίφνου καὶ Μυκόνου καὶ διαλαμβάνουσα περὶ τῶν σχέσεων Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν Ἐκκλησιῶν². Ἀναντίρρητον εἶναι ὅτι ὁ Κύριλλος δυσαρέστως ἐβλεπε καὶ ἐπολέμει τὰς προσηλυτιστικὰς ἐνεργείας τοῦ πάπα, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐκρύπτοντο πολιτικοὶ σκοποὶ, μάλιστα δὲ τὴν περὶ τὰ ἱερὰ Προσκυνήματα ἐνεργὸν ἀνάμειξιν τῶν Δυτικῶν. Ἐπομένως φυσικὸν ἦτο, ὅταν κατὰ τὰ τέλη, τῆς πρώτης του πατριαρχίας ἐσημειώθη ἡ λεγομένη Αὐξεντιανὴ ἐτεροδιδασκαλία, περὶ ἀναβαπτισμοῦ τῶν ἐξ αἱρέσεων καὶ σχισμάτων προσερχομένων εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, νὰ μὴ ἀνακόψῃ τὴν ἔκτασιν αὐτῆς παρὰ τῷ λαῷ. Οὕτως ὁ γνωστὸς μοναχὸς Αὐξέντιος ἀνενόητος πέριξ τῆς Νικομηδείας συνήγειρε τὰ πλήθη, συντελοῦσης δὲ καὶ τῆς προκληθείσης ἀντιδράσεως τῶν ρωμαιοκαθολικῶν τὸ μὲν ἐφαντίζε τὰ πλήθη καὶ ἐτάρασε τὴν Ἐκκλησίαν³, τὸ δὲ συνήργει εἰς περαιτέρω ἀνω-

¹ Διαφωτιστικὰ εἶναι τὰ πατριαρχικὰ γράμματα τοῦ Κυρίλλου Ε' ἐν ἔτει 1750, περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Χαλεπίου Σωφρονίου. Καλ. Δελικάνη, Πατρ. ἔγγραφα, τόμ. Β', σελ. 195-200. Πρβλ. τὰ σχετικὰ σχόλια ὑπὸ Τ. Η. Ραπαδόπουλος, σελ. 187-188. Ἐπίσης βλ. λίαν ἐπὶ τοῦ θέματος ἐνδιαφερούσας εἰδήσεις εἰς ἐκδιδομένην ἀλληλογραφίαν Σιλβέστρου - Κυρίλλου καὶ δὴ ἐπιστολὴν τοῦ ἀποσταλέντος ὡς ἐξάρχου τοῦ πατριαρχείου ΚΠόλεως Σαντορίνης Διονυσίου πρὸς τὸν Κύριλλον Ε' (13 Ἰουλ. 1750), καθὼς καὶ τοῦ Παϊσίου Νικηφόρου (15 Ἰουλ. 1750) κλπ. ὑπὸ Γενναδίου Ἀραμπατζόγλου, Φωτ. Βιβλιοθ., τόμ. Β', σελ. 58 κέξ., 168 κέξ.

² Μ. Γεδεών, Πατρ. Πίν., σελ. 642-643 καὶ ἀποσπάσματα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, «Ἐκκλ. Ἀλήθ.», τόμ. Γ' (1890-1891), σελ. 140. Τρ. Εὐαγγελίδου, Ἡ νῆσος Σέριφος καὶ αἱ περὶ αὐτὴν νησίδες, ἐν Ἐρμουπόλει 1909, σελ. 95.

³ Περὶ τοῦ θέματος τοῦ ἀναβαπτισμοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους βλ. Μ. Γεδεών, Ἐτεροδιδασκαλίαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν κάτω χρόνων, «Ἐκκλ. Ἀλήθ.», τόμ. Θ' (1888-1889), σελ. 259 κέξ. Τοῦ αὐτοῦ, Ἐτεροδιδασκαλίαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ΚΠόλεως μετὰ τὴν ἄλωσιν, αὐτόθι, τόμ. Γ' (1882-1883), σελ. 718 κέξ., 784 κέξ. Ἰακώβου Δημοπούλου, Βατοπεδηνοῦ, Ἐπιστολμαῖα διατριβῆ περὶ τοῦ ἐν τῇ Βατοπεδηνῇ Βιβλιοθήκῃ ὑπ' ἀριθ. 588 χροφ., «Ἀλήθεια», τόμ. Α' (1880-1881),

μαλίας, πρὸς τὰς ὁποίας μοιραίως ἀνemieίχθη καὶ Κύριλλος ὁ Ε', δλόκληρος ἡ πατριαρχικὴ Σύνοδος, οἱ ξένοι διπλωμάται καὶ ἡ τουρκικὴ ἐξουσία. Ἐπιστεύθη μὲν ὅτι ὁ Αὐξέντιος ὑπῆρξεν ὄργανον Κυρίλλου τοῦ Ε', ἐξωσθέντος ἐν τῷ μεταξὺ λόγῳ τῶν ἐν Κύπρῳ ἀνωμαλιῶν, βέβαιον εἶναι ὅμως ὅτι ὁ Αὐξέντιος ἐπηρεάσθη ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τοῦ πατριάρχου κατὰ τῶν παπιστῶν, ὄχι ὅμως καὶ ἡ πολιτικὴ τοῦ Κυρίλλου ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Αὐξεντίου¹.

Ἡ δημιουργηθεῖσα κατάστασις περὶ τὸ θέμα τοῦ ἀναβαπτισμοῦ ἐνετάθη κατὰ τὰ ἔτη 1755 - 1756, συμμετείχε δὲ εἰς τὸν ἀναληφθέντα ἀγῶνα κυριώτατα ὁ θρησκευὼν λαός, ἐνῶ οἱ ἐγγράμματοι, οἱ λόγιοι καὶ ὁ ἀνώτερος κληρὸς δὲν ἔδωκαν σημασίαν ἰδιαιτέραν, οἱ συνοδικοὶ ἀρχιερεῖς μάλιστα πρὸ τῶν γεγονότων μεμονωμένως κατὰ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ καὶ κατὰ τῆς γνώμης τοῦ πατριάρχου ἐκινήθησαν, συγκροτήσαντες ἄνευ αὐτοῦ σύνοδον, μὴ συνελθούσαν εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κυζίκου Ἀνανίου τῆ 28 Ἀπριλίου 1755. Ἔργον τῆς συνόδου ταύτης ἦτο ν' ἀποδοκιμάσῃ τὸ ἀνωνόμως ὑπὸ Εὐστρατίου Ἀργέντη τοῦ Χίου ἐκδοθὲν πολύκροτον βιβλίον *Ραντισμοῦ στηλήτευσις*² καὶ ν' ἀποφασίσῃ κατὰ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ³. Ἡ ἀπόφασις τῶν ἀρχιερέων ἐλήφθη ἐρήμην τοῦ πατριάρχου.

Ὁ Κύριλλος Ε' εὐρέθη πρὸ φοβεροῦ διλήμματος, ἐκαλεῖτο δὲ νὰ ἐκλέξῃ θέσιν μεταξὺ τῆς ἐμμονῆς εἰς τὰς πεποιθήσεις του ἢ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως. Ἡ πρώτη θέσις, πλὴν τοῦ ὅτι ἐξέφραζε συνεπῆ γραμμὴν ἐνὸς πατριάρχου, ποὺ ἐπαξίως ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ πνευματικοῦ ἡγέτου τοῦ ἔθνους,

σελ. 223 κέξ. Ἐλ. Ταπεινοῦ, Ἐκκλ. ἱστορία τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου, « Ἐκκλ. Ἀλήθ. », τόμ. ΙΒ' (1892 - 1893), σελ. 87 κέξ. Th. Paradoyos, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 192 κέξ.

¹ Αὐτόθι, σελ. 188. Πλατύτερον περὶ τοῦ Αὐξεντίου, σελ. 203 - 216.

² Βιβλίον καλούμενον *PANTISMOY ΣΤΗΛΗΤΕΥΣΙΣ*, ἐν ᾧ περιέχεται κεφαλαίων ἀριθμὸς ὀγδοήκοντα ἐνός, ὧν ἕκαστον ταῖς ἀκτῖσι τῆς γραφῆς ὡς ἱστον ἀράχνης φαίνεται διαλύον ραντισμάτων τὸ σκότος, τότε μὲν πρῶτον τύποις ἐξεδόθη, ὅτε ὁ οἰκουμενικὸς ἐκκοσμεῖτο θρόνος παρὰ τοῦ παναγιωτάτου κυρίου κυρίου Κυρίλλου, δι' ἀνωμαλιῶν τῶν εὐσεβῶν... σωτηρίῳ ἔτει ,αψνς' (= 1756). Τοῦ βιβλίου ὑπάρχει β' τρίγλωσσος ἐκδοσις, διὰ δαπάνης τῆς μονῆς Κύκκου, δι' ἐπιστάσις Σεραφεῖμ τοῦ Πισσιδείου, ἐν Λιψία 1758, 4ον. Βλ. E. m. Legend, Bibliographie Hellénique... XVIII s., τόμ. Α', Παρίσιοι 1918, σελ. 455 - 456, ἀριθ. 482, 510. Α. Παπαδόπουλου - Βρετοῦ, Νεοελληνικὴ φιλολογία, τόμ. Α'. Ἀθήναι 1854, σελ. 75, 79, ἀριθ. 209, 219.

³ Τὸ σχετικὸν γράμμα ἐξεδόθη πολλακίς. Βλ. Ἀλεξ. Λαυριώτη, Περὶ τοῦ κατὰ τὴν ΙΗ' ἑκατ. ζητήματος τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, « Ἐκκλ. Ἀλήθεια », τόμ. Κ' (1900), σελ. 421 - 423. J. Mansi, Sacrorum et consiliorum nova et amplissima collectio, τόμ. XXXVIII, Παρίσιοι 1906, στ. 609 - 618. Μ. Κωνσταντινίδου, Ἐγγραφα περὶ ἀναβαπτισμοῦ τῶν Δυτικῶν, « Ἐκκλ. Φάρος », τόμ. Ζ' (1911), σελ. 229 - 235. Th. Paradoyos, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 449 - 455, καὶ σελ. 193 - 194 ἐκκαθάρσις τῶν περὶ ἐκδόσεως καὶ χρονολογίας τοῦ συνοδικοῦ τούτου ὄρου.

ἔθετε φραγμὸν εἰς τὸν ἔκτραχλησμόν τῆς ξένης ἀντιορθοδόξου προπαγάνδας καὶ συγχρόνως ἱκανοποιεῖ τὸ τρωθὲν θρησκευτικὸν συναίσθημα τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος. Εἶχε δηλ. ὑπὲρ αὐτῆς ἡ ἔμμομή τοῦ πατριάρχου εἰς τὴν ἄποψιν τοῦ ἀναβαπτισμοῦ οὐσιαστικοὺς λόγους ἐξυπηρετήσεως τῆς Ἐκκλησίας καθ' ὄλου. Ἄλλ' εἶχεν ἡ στάσις αὕτη τοῦ πατριάρχου καὶ σημεῖον ἀσθενῆς, τὴν ρῆξιν αὐτοῦ πρὸς τοὺς συνεργάτας του, καταστάσαν ἀτυχῶς ἀναπόφευκτον. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ὁ πατριαρχικὸς θρόνος ἐκλονίζετο διὰ τὸν Κύριλλον. Διότι ἂν συνεφώνει πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ κατεδίκαιζε τὸν ἀναβαπτισμόν, ἡ μείωσις τοῦ γοήτρου του θὰ ἦτο ἀνυπολόγιστος καὶ ἡ πτώσις του ἀναπόφευκτος, πέραν τῆς ἱστορικῆς του εὐθύνης καὶ τῆς βοῆς τοῦ λαοῦ, ἂν δὲ διαφωνῶν ἐχώρει εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῶν ἀπόψεών του διὰ τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς καταστάσεως, θάττον ἢ βράδιον ἡ πτώσις του θὰ ἐπῆρχετο ἀπὸ τὴν παντοδυναμίαν τῶν αἰείποτε συνωμοτούντων ἀρχιερέων καὶ τὸ ζήτημα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ θὰ ἐκινδύνευε. Προετίμησε τὴν δευτέραν φρονίμως ποιῶν, ἔλυσε τὸ ζήτημα καὶ ἠρωικῶς μετ' οὐ πολὺ ἔπεσε.

Καὶ πρῶτον ἀντιδρῶν κατὰ τῆς ἄνευ συμμετοχῆς αὐτοῦ ληφθείσης ἀποφάσεως τῶν ἀρχιερέων, χωρὶς ἀναβολὴν ἔδωκεν ὁ Κύριλλος τὴν ἀπάντησιν αὐτοῦ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1755, ὅτ' ἀπελύθη ὁ λεγόμενος ἀναθεματισμὸς τοῖς δεχομένοις τὰ παπικὰ μυστήρια¹. Δι' αὐτοῦ, ἀναγνωσθέντος ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ βήματος τῶν ἐκκλησιῶν, ἐπληροφοροῦντο οἱ χριστιανοὶ ὅτι οἱ ἐνδημοῦντες ἀρχιερεῖς, παρὰ τὴν γνώμην τοῦ πατριάρχου, ἐνυπογράφως ἐβεβαίουν διὰ γράμματος τὴν ἐγκυρότητα τοῦ διὰ ραντισμοῦ βαπτίσματος καὶ ἐβίαζον αὐτὸν νὰ τὸ ὑπογράψῃ, ἀλλ' ὅτι ἠρνήθη οὗτος σεβόμενος τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν καὶ προετίμησε μὲ κίνδυνον ἐξώσεως ἐκ τοῦ θρόνου καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς του ν' ἀντιδράσῃ, δι' ὃ καὶ ἐκήρυτε παράνομον τὸ σχετικὸν γράμμα, ἀναθεματίζων τρεῖς αὐτὸ καὶ ὄσους ἤθελον τὸ δεχθῆ.

Ἄλλ' ὁ ἀναθεματισμὸς ὑπῆρξεν ἀρνητικῶς ἡ πρώτη ἀντίδρασις κατὰ τῶν ἀποστατῶν, ἀποβλέπουσα κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὴν καθυσχύχασιν τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ, πού εἶχεν ἐρεθισθῆ ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ἀξεντικά κηρύγματα². Ἐπιβεβλημένον ὅμως ἦτο νὰ δράσῃ καὶ θετικῶς ὁ πατριάρχης. Οὕτως, ἀφοῦ πρῶτον ἡ ἀνθισταμένη πατριαρχικὴ Σύνοδος διελύθη καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἀπεστάλησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας των, ἀπελύθη ὑπογραφεῖς καὶ ὑπὸ τῶν πατριαρχῶν

¹ Ὡς πρὸς τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἀναθεματισμοῦ βλ. κατωτέρω τὸν πίνακα, ὑπ' ἀριθ. 49. Σχόλια σχετικὰ διὰ τὴν χρονολογίαν αὐτοῦ κλπ. βλ. ὑπὸ T h. P a r a d o r o u - I o s, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 193 - 194.

² Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι ἀκροώμενοι τὸ κείμενον τοῦ ἀναθεματισμοῦ ὁ περιοσίσις λαὸς τοῦ θεοῦ καὶ τὸ βασιλείον ἱεράτευμα, πού ἀπετέλουν τὸ ἅγιον ἔθνος, ἀντεφώνουν ὁμοφώνως κράζοντες ἄ ν ἄ θ ε μ α καὶ ἐγίνετο ἡ φωνὴ τοῦ λαοῦ, ἡχοῦσα ὡς φωνὴ πολλῶν ὕδατων, σφοδρῶς ἠχοῦντων, κατὰ τὴν γραφήν, ὡς ἐπισημειοῦται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ ἀναθέματος. T h. P a r a d o r o u i o s, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 194, 443.

Ἁλεξανδρείας Ματθαίου καὶ Ἱεροσολύμων Παρθενίου ὁ περιφημος Ὁ ρ ο ς τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, συσταίνων μὲν τὸ θεόθεν δοθὲν ἅγιον βάπτισμα, καταπτύων δὲ τὰ ἄλλως γινόμενα τῶν αἱρετικῶν βαπτίσματα¹.

Ἡ σημασία τοῦ πατριαρχικοῦ τούτου θεσπίσματος εἶναι μεγίστη διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν γενικώτερον, ἰσχύει δ' ἔκτοτε ἡ διάταξις αὐτὴ μέχρι σήμερον². Ὁ Κύριλλος εὔρεν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ δεινοῦ θεολόγου Εὐστρατίου Ἀργέντη ἕνα ἀξιόλογον ἀπολογητὴν τῆς πεποιθήσεώς του, γράψαντα ἀξιοπροσέκτους διατριβάς ἐπὶ τοῦ θέματος, τόσον ἀπὸ ἀπόψεως δογματικῆς ὅσον καὶ πρὸς διαφωτισμὸν τοῦ κοινοῦ καὶ προφύλαξίν του ἀπὸ τὴν ξένην προπαγάνδαν³. Αἱ ἐκδόσεις αὗται καὶ ἄλλαι ὑπ' ἄλλων⁴ κατὰ τὸ πλεῖστον προσφωνοῦνται εἰς τὸν Κύριλλον Ε΄.

¹ Ἡ πρώτη ἐκδοσις τοῦ Ὁ ρ ο υ ἐγίνε διὰ τοῦ βιβλίου *Ραντισμοῦ σηλήτεις* (περὶ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων βλ. κατωτέρω τὸν πίνακα, ἀριθ. 50). Εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 298 ἱεροσολυμιτικὸν κώδικα ἔχει καταχωρισθῆ (φ. 1 - 19) πρᾶξις τοπικῆς συνόδου ἐν ΚΠόλει 1756, ποὺ κατέκρινε τὸ λατινικὸν βάπτισμα καὶ ἐδογματίσεν ὅτι δεῖ ἀναβαπτίζεσθαι τοὺς ἐκ λατίνων προσερχομένους εἰς τὴν ὀρθόδοξον καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Τὴν πρᾶξιν ὑπογράφουν ἰδιοχειρῶς οἱ πατριάρχαι ΚΠόλεως Κύριλλος καὶ Ἀλεξανδρείας Ματθαῖος. Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Ἱεροσολ. Βιβλ., τόμ. Δ', σελ. 104 - 105, 269 - 270. Τ. Η. Παπαδόπουλος, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 409 - 410.

² Χρ. Ἀνδροῦτσου, Συμβολικὴ ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου, ἐκδ. β', ἐν Ἀθήναις 1930, σελ. 321. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν ἑτεροδόξων, < Ἐκκλ. Φάρος >, τόμ. ΙΔ' (1917), σελ. 477, 6.

³ Οὗτω μνημονεύομεν ἐνταῦθα τὰ κυριώτερα σχετικὰ ἔργα: 1) Ἐγγερίδιον περὶ βαπτίσματος, καλούμενον χειραγῶνα πλανωμένων, συντεθὲν παρὰ τοῦ ἱεροφιλολόφου κυρίου Ἀργέντου, Χίου... ἡδὴ δὲ τύποις ἐκδοθὲν δι' ἀδείας τοῦ παναγιωτάτου οἰκ. πατρ. κ.κ. Κυρίλλου, ἐν ΚΠόλει τῷ ἁγνῆ' σωτηρίῳ ἔτει, μαρτίου α', 8^ο, σσ. 87+3. 2) Ἄνθος εὐσεβείας, ἥτοι συναγμάτιον περὶ ἀναβαπτισμοῦ..., συντεθὲν παρὰ... Εὐστρατίου Ἀργέντου..., ἐν ΚΠόλει, προτροπῇ τοῦ... κυρίου Κυρίλλου... τὸ δευτέρον..., ἐν Διψίᾳ τῆς Σαξωνίας 1757, 8^ο, σσ. 90. 3) Συναγμάτιον κατὰ τοῦ παπιστικοῦ καθαρτηρίου πυρός, Ἀθήναι 1839, 32, σσ. 15'+17-54 (ἐκ χρφ. ἱεροσολυμιτικοῦ). Βλ. E. Legrand, B.H. XVIII s., Α', ἀριθμ. 485, 499, 559. Τ. Η. Παπαδόπουλος, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 410 κέξ., ὅπου καὶ ἡ συναφῆς φιλολογία διὰ μακροτέρων.

⁴ Πρῶτον μνημονευτέον τὸ Βιβλιάριον κατὰ Λατίνου, ἐξ ὄνομα ἐγκύκλιος ἐπιστολῆ γραφεῖσα παρὰ τοῦ σοφωτάτου κυρίου Εὐγενίου [Βουλγάρεως], διδασκάλου τῆς ἡδὴ συγκροτηθείσης ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ ὄρει σχολῆς..., τύποις ἐκδοθεῖσα ἐπὶ τοῦ παναγιωτάτου οἰκ. πατρ. ...Κυρίλλου, πρὸς ὃν καὶ προσφωνεῖται, ἐν ΚΠόλει... ἁγνῆ'. E. Legrand, ἐνθ' ἄνωτ., ἀριθ. 479. Ἐν φ. 2 δημοσιεύεται ἐπιστολὴ < τῷ παναγιωτάτῳ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, ἡμῶν δὲ αὐθέντῃ καὶ δεσπότῃ κυρίῳ κυρίῳ Κυρίλλῳ, τὴν ὀφειλομένην ἐδαφιαίαν, μεθ' ὅσης εὐλαβείας προσκύνησιν >, ὑπογραφομένη ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Χριστοφόρου. Ἐκ δευτέρου δέον νὰ σημειωθῆ τὸ βιβλίον *Νεῖλος Χρυσορράδας, ἥτοι ὁμίλια τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου... συλλεχθεῖσαι... καὶ ἀφιερωθεῖσαι τῷ παναγιωτάτῳ... Κυρίλλῳ... τόμ. Α'*, Ἐνετίῃσι 1750, παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Βόργι. E. Legrand, Α', ἀριθ. 395. Μ. Γεδεών, < Ἐκκλ. Ἀλήθ. >, Γ' (1882 - 1883), σελ. 778, σημ. 6. Περὶ ἄλλων σχετικῶν μελετημάτων ἐπὶ

Ὁ δεινῶς ἀντιπολιτευθεὶς τὸν Κυρίλλου διάδοχος δ' αὐτοῦ γενόμενος Καλλίνικος Δ' ὁ ἀπὸ Προϊλάβου, ἀποσυρθεὶς βραδύτερον εἰς τὴν ἰδιαίτερον του πατρίδα Ζαγοράν καὶ στιχοπλοκῶν, ἔσκωψε μετὰ πείσματος τὸν προκάτοχόν του ἰδίᾳ διὰ τὸ ζήτημα τοῦ ἀναβαπτισμοῦ¹, καίτοι ὁ ἴδιος δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀνατρέψῃ τὸν Ὅρον διὰ συνοδικοῦ τινος τόμου, παρὰ τὰ ὅσα εἰς τὴν πρώτην τοῦ Κυρίλλου καθαίρεσιν ἐπὶ τοῦ θέματος κατ' αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ ἐκστομίζει². Ἐν τὸν Κυρίλλου ἐδικαίωσεν ἡ ἱστορία τῆς ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, μέχρι σήμερον δεχομένης τὸν ἀναβαπτισμόν, ὅμως πολλοὶ τῶν συγχρόνων του τὸν ἐκάκισαν διὰ τὴν διάλυσιν τῆς Συνόδου καὶ τὴν σθεναρὰν στάσιν ὡς πρὸς τὸ ἐγερεθὲν ζήτημα. Τῆς δμάδος τῶν κατὰ Κυρίλλου ἀντιδρώντων ἀρχιερέων γνώμας ἐκφράζει καὶ τὸ ἐπ' ἐσχάτων ἑλθὼν εἰς φῶς πολύστιχον ποίημα ὑπὸ τὸν τίτλον *πλανοσπαράκτις ἢ σήλη Ἀθξενίου καὶ Κυρίλλου καὶ ἀκολούθων αὐτῶν ἀνάγραφτος* ἐκ χροφ. τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, παρ' ἀγνώστου συντεθέν³. Ταῦτα ὅμως οὐδόλως μειώνουν τὴν ἀξίαν τοῦ σπουδαίου πατριάρχου.

Περαιτέρω καταχωρίζομεν χρονολογικῶς πίνακα τῶν γνωστῶν ἡμῖν πάσης φύσεως πατριαρχικῶν πράξεων Κυρίλλου Ε'.

τοῦ ἀναβαπτισμοῦ καὶ κατὰ Λατίνων βλ. παρὰ Th. Paradooulos, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 393 κέξ. μετὰ σχολίων καὶ ἀναγραφῆς καὶ τῆς περὶ Ἀθξενίου δημιουργηθείσης φιλολογίας, ἰδίᾳ ἐκ χροφ. κωδίκων, ὅπου καὶ ἀνέκδοτα κείμενα, ἰδίᾳ ἀντιρρητικά καὶ σκωπτικά ἔμμετρα.

¹ Ὑπὸ τοῦ Βασιλείου Γεωργιάδου, τοῦ εἰτα οἰκ. πατριάρχου, Ἐκκλησιαστικὰ ἀπεργα, ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ τοῦ πρ. ΚΠόλεως Καλλινίκου Γ', « Ἐκκλ. Ἀλήθεια », τόμ. Γ' (1882-1883), σελ. 620, ὡς πρὸς τὸ πολύστιχον (3468 στίχοι) σατιρικὸν ποίημα τοῦ Καλλινίκου Γ' κατὰ Κυρίλλου Ε' (χροφ. 588 Βιβλιοθήκης μονῆς Βατοπεδίου) ὁρθῶς κρίνεται ἡ πρόθεσις καὶ ἡ ποιητικὴ ἱκανότης τοῦ Καλλινίκου Δ', ὅτι δηλ. τὸ ποίημα διακρίνεται διὰ τὴν ἄκρατον καὶ πᾶν ὄριον ὑπερβαίνουσαν ἐμπάθειαν τοῦ ἄλλως ἀκόμψου ποιητοῦ. Ἀντιθέτως καὶ μεροληπτικῶς ὑπὲρ τοῦ Καλλινίκου, πολέμιος δὲ τοῦ Κυρίλλου Ε', ὁ Μ. Γεδεών, Πατρ. πίν., σ. 648-649, χαρακτηρίζει δοκιμώτατον στιχοργόν (!) τὸν Καλλίνικον Δ', διὰ σχελιαστικῶν καὶ πικροχόλων σχολίων δὲ περιλοῦει τὸν Βασίλειον Γεωργιάδην.

² Ε. Σαβράμη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 182, στ. 20 κέξ.

³ Th. Paradooulos, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 275-364, στίχοι 3179, σελ. 365 κέξ. σημειώσεις ἐπὶ τοῦ ἐκδιδομένου στιχοργήματος, σελ. 265 κέξ. εἰσαγωγικὰ ἐπὶ τοῦ χροφ. καὶ τῆς προελεύσεως αὐτοῦ. Ὁ ἀνώνυμος συνθέτης, καίτοι σφοδρῶς διατίθεται κατὰ τοῦ Κυρίλλου, Ἀθξενίου καὶ τοῦ κινήματος τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, περιγράφει ἐν λεπτομερείᾳ τὰ λαβόντα χώραν εἰς γλῶσσαν ἀρχαιοπρεπῆ καὶ στίχους 15συλλάβους ἰαμβικούς. Εὐκόλως ἀντιλαμβάνεται τις ὅτι ὁ στιχοπλόκος ἐνδιαφέρεται περισσότερο νὰ μεταδώσῃ τὸν φανατισμόν του παρὰ νὰ πληροφωρήσῃ τὸν ἀναγνώστην.

1. Ὁκτ. 1748, σιγίλλιον συστατικὸν πρὸς ἱερομόναχον καὶ διδάσκαλον Ἀθανάσιον, ὑπὲρ ἑλέους τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς, πιεζομένης ὑπὸ ἐνδείας. Miklosich-Müller, Acta et diplomata..., τόμ. Γ΄, Vindobonae 1890, σελ. 339-340.

2. 1748, κανον. διάταξις διαλύσεως γάμου λόγῳ μανίας τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων καὶ ρυθμίσεως τῶν περιουσιακῶν ζητημάτων. Μ. Γεδεών, Κανονικαὶ διατάξεις, τόμ. Α΄, ἐν ΚΠόλει 1888, σελ. 245-251. J. Mansi, Sacrorum consiliorum nova et amplissima collectio, τόμ. XXXVIII, Παρίσιοι 1907, σ. 539-546. Βλ. ἀνάλυσιν τῆς διατάξεως ἐν σχέσει πρὸς τὰς νεαρὰς τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ Theodore H. Parado-roulos, Studies and Documents..., σελ. 184-186.

3. Δεκ. 1748, πατρ. ἐπιβεβαιωτήριον περὶ τῆς μονῆς Προυσοῦ. Κ. Ἀμάντου, Μονὴ Προυσοῦ, «Ἑλληνικά», Γ΄ (1933), σ. 242-244. Νταβαρίνου-Τσαπέρα, Ἱστορία μονῆς Προυσοῦ, σ. 106-107.

4. Φεβρ. 1749, πατρ. προᾶξις ἐνώσεως μετὰ τῆς μητροπόλεως Χριστιανουπόλεως τῆς πατρ. ἐξαρχίας Τριπολιτζᾶς μετὰ τῶν παρ' αὐτῇ δύο τριφυλικίων καὶ τριῶν μοναστηρίων. Κῶδ. Ε΄ πατρ. ΚΠόλεως, φ. 90. Μ. Γεδεών, Πατρ. Πίν., σ. 643. Th. Paradoroulos, σ. 186, III (ἀναγραφὴ).

5. Ἀπρίλ. 1749, συνοδ. ἐγκύκλιον γράμμα, συνιστῶν τὸν περιοδεύοντα πατριάρχην Ἱεροσολύμων Παρθένιον εἰς συλλογὴν ἑλεῶν ὑπὲρ Π. Τάφου. Χρφ. 2 Ἱεροσολυμιτικόν. Ἀ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἱεροσολ. Βιβλιοθήκη, τ. Δ΄, ἐν Πετρούπολει 1899, σελ. 7.

6. 27 Μαΐου 1749, σιγίλλιον μονῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Τήνου. Δ. Α. Ζακυθηνός, «Ἑλληνικά», Γ΄ (1930), σ. 425-427. Ἀναγραφὴ ὑπὸ Περ. Γ. Ζεργλέντου, Ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν νήσων, τόμ. Α΄, ἐν Ἐρμούπολει 1913-22, σελ. 118-119. Th. Paradoroulos, σελ. 186, X, a.

7. Μαΐος 1749, σιγίλλιον μονῆς Ταξιαρχῶν ἐπισκοπῆς Κερνίτζης. Ἀναφέρεται εἰς σιγίλλιον Σωφρονίου Β΄ (Δεκ. 1775). Σπ. Π. Λάμπρου, Σιγίλλιον τοῦ πατρ. Σωφρονίου..., «Ν. Ἑλλην.», τόμ. Γ΄ (1909), σελ. 290. Ἀναγραφὴ καὶ ὑπὸ Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 643. Th. Paradoroulos, 186, VI. Ἀντίγραφον τοῦ σιγιλλίου παρὰ τῇ μονῇ. Λ. Πολίτη, Ἡ μονὴ Ταξιαρχῶν Αἰγίου, «Ἑλληνικά», ΙΑ΄ (1939), σελ. 76, πρβλ. σελ. 88.

8. Ἰούν. 1749, σιγίλλιον μονῆς Θεοτόκου Ἀμπελακιωτίσσης Δωρίδος. Δ. Α. Ζακυθηνός, «Ἑλληνικά», Γ΄, 428-432. Ἀναγραφὴ ὑπὸ Μ. Γεδεών, Πατρ. Πίν., σελ. 643 καὶ δις ἕξ ἑκατέρου ὑπὸ Th. Paradoroulos, σελ. 186, VII καὶ σελ. 187, X, b.

9. 1749, πατρ. προᾶξις περὶ τῶν σχέσεων τῶν Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησιῶν, πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους Σίφνου καὶ Μυκόνου. Μ. Γεδεών,

Πατρ. Πίν., σελ. 642-643 (ἀναγρ.) καὶ τοῦ αὐτοῦ, «Ἐκκλ. Ἀλήθ.», τόμ. Γ' (1891-92), σελ. 140 (ἀπόσπασμα). Ἀναγρ. καὶ ὑπὸ Τη. Παραδοροῦλος, σελ. 186.

10. 1749, πατρ. ἐγκύκλιος περὶ συνδρομῆς τοῦ πενομένου πατριαρχικοῦ ταμείου. Μ. Δ. Χ(αμουδοπούλου), Μνημείων γραπτῶν περιουναγωγῆ, «Ἐκκλ. Ἀλήθ.», τόμ. Α' (1880-81), σελ. 118-119 (περίληψις). Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 643. Τη. Παραδοροῦλος, σελ. 187 (ἀναγρ.).

11. Ἰαν. 1750, πατρ. πράξις παραχωρήσεως τῷ μητροπολίτῃ Χαλδείας τοῦ Πόντου τῶν χωρίων Γαரசάρεως. Μ. Γεδεών, Πατρ. Πίν., σελ. 643 (περίληψις). Α. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, «Byz. Zeitschrift», τ. XIV (1904), σελ. 388. Τη. Παραδοροῦλος, σελ. 186, IV (ἀναγρ.).

12. Φεβρ. 1750, πατρ. πράξις κυροῦσα τὰς συμφωνίας τῶν μητροπολιτῶν Ἐφέσου καὶ Σμύρνης, περὶ ἀμοιβαίας ἀνταλλαγῆς τῶν χωρίων Μενεμένης καὶ Νέας Φωκαίας πρὸς τὸν Σμύρνης καὶ τῶν Μοσχονησιῶν πρὸς τὸν Ἐφέσου. Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 643 (περίληψις). Τη. Παραδοροῦλος, σελ. 186, V (ἀναγρ.).

13. Φεβρ. 1750, συνοδ. γράμμα περὶ μονῆς Λειμῶνος Λέσβου. Α. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη, τόμ. Α', ἐν ΚΠόλει 1884-86, σελ. 175β (ἀναγραφῆ).

14. Φεβρ. 1750, συνοδ. συγχωρητικὸν γράμμα τῆς μοναχῆς Μυριανθίας. Αὐτόθι, σελ. 175β.

15. Μάιος 1750 σιγίλλιον περὶ τῆς παρὰ τῇ μονῇ Βατοπεδίου ἰδρυθείσης Ἀθωνιάδος σχολῆς. Πατρ. Κῶδ. Α', σελ. 101: Ἰωακεῖμ Φοροπούλου, Ἐγγραφα πατρ. ἀρχιεπισκοπικῆς, «Ἐκκλ. Ἀλήθ.», τόμ. Κ' (1900), σελ. 395-398. Καλ. Δελικάνη, Πατρ. ἔγγραφα, τόμ. Α', σελ. 11 (περίληψις). J. Mansi, τόμ. XXXVIII, σελ. 547-548, Σωφρ. Εὐστρατιάδης, «Ἑλληνικά», Γ' (1930), σελ. 57, ἀρ. 49. Ε. Σαβράμης, ΕΕΒΣ, τόμ. Γ' (1933), σελ. 175. Τη. Παραδοροῦλος, σελ. 190 (ἀναγρ.).

16. Αὐγ. 1750, πατρ. πράξις κυροῦσα τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τῆς μονῆς Προδρόμου ἐν Βερροῖα. Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 643. Τη. Παραδοροῦλος, σελ. 187, VIII (ἀναγρ.).

17. 1750, γράμμα περὶ ἐκλογῆς τοῦ τέως Πτολεμαῖδος Σωφρονίου ὡς μητροπολίτου Χαλεπίου κλπ. Καλ. Δελικάνη, Πατρ. ἔγγραφα, τόμ. Β', σελ. 195 κῆξ. Πρβλ. Τη. Παραδοροῦλος, σελ. 187-188 ἀναγραφὴν μετὰ σχολίων.

18. 1750, πατρ. γράμμα πρὸς τὸ ὁρθόδοξον πλήρωμα τῆς ἐπισκοπῆς Χαλεπίου τοῦ κλίματος τοῦ πατριαρχείου Ἀντιοχείας, περὶ τῆς ἐκλογῆς ἐπισκόπου Σωφρονίου. Καλ. Δελικάνη, Τὰ ἐν τοῖς κώδιξι..., σελ. 196 κῆξ.

Ἀναγραφή καὶ ἱστορικὴ συσχέτισις τοῦ γράμματος Ἰη. Παραδοπουλος, σελ. 187-188.

19. 1752, σιγίλιον περὶ τῆς μονῆς Ἁγ. Νικολάου Γαλατάκη. Δ. Σ. Ἀλβανάκη, Ἱερὰ μονὴ Γαλατάκη, ἐν Ἀθήναις 1906, σελ. 47-48.

20. Ἄχρον. πατρ. ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Εὐρύπου Παῖσιον, περὶ μὴ ἐνοχλή-

Εἰκὼν Κυρίλλου Ε΄ ἐκ τῆς τοιχογραφίας τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὁρει σκῆτης Ἁγίας Ἄννης (Μ. Γεδεών, Ἱστορία τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων, ἐν Ἀθήναις 1939, σελ. 142).

σεως τοῦ μοναστηρίου Γαλατάκη, περὶ οὗ ἀπελύθη σιγίλλιον. Αὐτόθι, σελ. 52-53.

21. 1752, σιγίλλιον περὶ τοῦ ἐν Καλαμαρίᾳ (τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου) μετοχίου τοῦ Ἁγ. Νικολάου, ἀνήκοντος εἰς τὴν ρωσικὴν ἐν Ἁγ. Ὁρει μονὴν Παντελεήμονος. *Acta praesertim Graeca Rossici in monte Athos monasterii*, Κίεβον 1873, σελ. 222-223. (Ἐπανόρθωσις ὑπογραφῶν σιγίλλιου ὑπὸ L. Petit, ἐν Mansi, τόμ. XXXVIII, σελ. 557). Ἀναγραφή ὑπὸ Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 645. Ἰη. Παραδοπουλος, σελ. 189, I.

22. Μάρτ. 1753, σιγίλλιον περὶ τῆς μονῆς Ἁγ. Τριάδος τῆς ἐν Ὀλύμπῳ.

Μ. Γεδεών, Π Πίν., σελ. 646. Th. Papadopoulos, σελ. 189, IIIa (ἀναγρ.).

23. Ἀπρίλ. 1753, σιγίλλιον ὑποταγῆς τῆ μητροπόλει Κρήτης τῆς μονῆς Γκουβερνέτου. Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 646. Th. Papadopoulos σελ. 189, IIIe (ἀναγρ.).

24. Ἀπρίλ. 1753, σιγίλλιον μονῆς Ζωοδ. Πηγῆς εἰς ἔρημον νῆσον Πιπέρι τῶν Β. Σποράδων. Σπ. Π. Λάμπρου, Δύο πατριαρχικά σιγίλλια ἀνέκδοτα, «Ν. Ἑλλην.», τόμ. ΙΒ' (1915), σελ. 354-357. Ἀναγραφή Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 646. Th. Papadopoulos, σελ. 189, IIIb. Τὸ σιγίλλιον ἀπόκειται εἰς Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους.

25. Ἰούλ. 1753, σιγίλλιον περὶ εὐταξίας ἐν τῇ σκήτῃ Ἀγ. Ἄννης ἐν Ἀγ. Ὄρει. Ἀναγραφή ὑπὸ V. Langlois, Le mont Athos et ses monastères, Παρίσι 1867, σελ. 71. Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 646. Εὐλ. Κουρίλα, Ὁ κατάλογος τῶν ἀθωνικῶν ἐγγράφων τοῦ Οὐσπένσκη, ΕΕΒΣ, τόμ. Η' (1931), σελ. 76, ἀρ. 232. Th. Papadopoulos, σελ. 189, IIIe.

26. Ἰούλ. 1753 πατρ. γράμμα πρὸς μοναχοὺς Ἀγ. Ὄρους περὶ ἀποπομπῆς νέων ἀγνεύων, πλὴν τῶν φοιτῶντων εἰς τὸ σχολεῖον μονῆς Βατοπεδίου. Μ. Γεδεών, Πατριαρχικά ἐφημερίδες, ἐν Ἀθήναις [1938], σελ. 302-308. Γερ. Συμυρνάκη, Τὸ Ἅγιον Ὄρος, σελ. 142 ἔ.

27. 7 Ἰουλ. 1753, σιγίλλιον περὶ τῆς Ἀθωνιάδος σχολῆς καὶ διορισμοῦ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως. Γερ. Συμυρνάκη, Τὸ Ἅγιον Ὄρος, σελ. 143-148 (ἀποσπασματικῶς). Βραχείας εἰδήσεις μεταγράφει καὶ ὁ Μ. Γεδεών, Δύο μνεῖαι ὑπὲρ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», τόμ. ΚΔ' (1904), σελ. 74.

28. Νοέμ. 1753, σιγίλλιον περὶ τῆς πλησίον Ἀργυροκάστρου ἐκκλησίας τῶν Ταξιαρχῶν. Π. Πουλίτσα, Σύνοψις τοῦ κώδικος τῆς ἐπισκοπῆς Δρυϊνουπόλεως καὶ Ἀργυροκάστρου, «Ἡπειρ. Χρονικά», τ. Ε' (1930), σ. 95 (περίλ.).

29. Νοέμ. 1753, συστατικὸν ἐλεημοσύνης τῆς μονῆς Βροντᾶ Σάμου διὰ τοῦ ἡγουμένου Σεραφεῖμ. Ε. Σταματιάδου, Σαμιακά, Δ' 288-289.

30. 2 Δεκ. 1753, Πατρ. ἐπιστολὴ πρὸς μοναχὸν Νεκτάριον, περὶ τῆς μονῆς Εὐαγγελιστρίας Πατρῶν. Ἀπόκειται εἰς μονὴν Ὀμπλοῦ. Ἀναγρ. ὑπὸ Λ. Πολίτη, «Πελοποννησιακά» Α' (1956), σελ. 251.

31. 1753, σιγίλλιον περὶ τῆς σταυροπηγ. μονῆς Μεταμορφώσεως κατὰ τὴν χώραν Τρίκερι παρὰ τὴν νῆσον Ἀλατᾶ. Μ. Γεδεών, Π. Πίν. σελ. 646. Th. Papadopoulos, σελ. 189, IIIf (ἀναγρ.).

32. 1753, σιγίλλιον παραχωρήσεως τῆς ἐν Προγκίτῳ μονῆς τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν καὶ διοίκησιν τῶν μπεζηροζήδων (μικροεμπόρων). Μ. Γεδεών, Γράμματα πατριαρχικά περὶ τῆς Μ. τοῦ Γ. σχολῆς, ἐν ΚΠόλει 1903, σελ. 58-59. Τοῦ αὐτοῦ, Π. Πίν., σελ. 646. Th. Papadopoulos, σελ. 189, IIIId (ἀναγρ.).

33. 7 Φεβρ. 1754 γράμμα ἐπικυρωτικὸν δωρεᾶς χατζη - Φωτίου πρὸς τὸ σχολεῖον Ἀχρίδος. Καλ. Δελικάνη, Πατρ. ἔγγρ. τόμ. Γ', σ. 881 (περίλ.).

34. Φεβρ. 1754, ἀφιερωτήριον ὑπὸ Χατζῆ - Φωτίου Εὐσταθίου, μπακάλη, 25 γροσίων ἑτησίως ὑπὲρ τοῦ ἑλλην. σχολείου Ἀγ. Ὄρους. Καλ. Δελικάνη, Πατρ. ἔγγραφα, Α' 11 (περίληψις).

35. Μάρτ. 1754, πατρ. προᾶξις συνιστῶσα τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ζαρνάτας καὶ Ἀκόβων, ἧς πρῶτος ἀρχιεπίσκοπος Νεόφυτος Δεληγιάννης. Β. Α. Μυστακίδου, Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ Κουρούτσεσμε, « Παρνασσός », τόμ. ΙΑ' (1887 - 1888), σελ. 522 ὑποσ. 2 (εἰδήσεις ἐκ πατρ. κώδικος). Π. Γ. Ζερλέντου, Τάξις ἱεραρχική... Ἡ μητρόπολις Ζαρνάτας καὶ αἱ ἐν Μάνη ἐπισκοπαί, ἐν Ἐρμουπόλει 1922, σελ. 11. Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 646. Τ. Γριτσόπουλος, « Ἑλληνικά », ΙΓ' (1953 - 1954), σελ. 132. Th. Paradooulos, σελ. 189, ΙΙα (ἀναγρ.).

36. Ἰουλ. 1754, σιγίλλιον περὶ τῆς ἐν Βατοπεδίῳ Ἀγ. Ὄρους σχολῆς. Σ. Εὐστρατιάδης, « Ἑλληνικά » Γ' (1930), σελ. 57, ἀρ. 50 (ἀναγραφή).

37. Ἰουλ. 1754, προᾶξις ἐπικυρώσεως ὑποσχέσεως χριστιανῶν τοῦ χωρίου Κονόματι τῆς ἐπαρχίας Καστορίας. Καλ. Δελικάνη, Πατρ. ἔγγρ. τόμ. Γ', σελ. 881 - 883.

38. Νοέμ. 1754, σιγίλλιον περὶ τῆς σταυροπηγ. μονῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ Παλ. Πατρῶν. Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 646. Th. Paradooulos, σελ. 189, ΙΙΙg (ἀναγρ.).

39. 1754, συνοδ. κατάστιχον περὶ ἑξαρχικῶν ἑτησίων δικαιωμάτων σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων Πάρου καὶ Νάξου. Π. Γ. Ζερλέντου, Ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τὰς ἐκκλ. τῶν νήσων..., σελ. 155 - 156.

40. 1754, γράμμα περὶ τοποτηρητοῦ τῆς μονῆς Ὁμπλοῦ ἐν Πάτραις. Ἀναγρ. ὑπὸ Στ. Ν. Θωμοπούλου, Ἡ ἱερὰ μονὴ Ὁμπλοῦ, ἐν Πάτραις 1903, σελ. 20, ὑποσ. Α. Πολίτης, « Πελοποννησιακά », Α', σελ. 251.

41. 1754, σιγίλλιον Μυτιλήνης (ἀναγραφή) Α. Παπαδόπουλος - Κεραμεύς, « Byz. Zeitschrift », XIV, (1905), σελ. 390.

42. 1754, σιγίλλιον, δι' οὗ Νικόλαος Κριτίας, μέγας ἐκκλησιάρχης, καθίσταται πατριαρχικὸς ἑξαρχος τῶν ἐν τῇ μητροπόλει Παρναξίας σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων. Π. Ζερλέντη, Ἱστορ. ἔρευναι..., Α', 152, 155 - 156.

43. Ἰαν. 1755, σιγίλλιον σταυροπηγ. μονῆς Ἀγ. Ἀννης ἐν Κέα. Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 646. Th. Paradooulos, σελ. 189, ΙΙΙh (ἀναγρ.).

44. 12 Φεβρ. 1755, συστατικὸν ἐξάρχου μονῶν, ἀποκείμενον εἰς μονὴν Λειμῶνος Λέσβου. Α. Παπαδόπουλος - Κεραμέως, Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη, τόμ. Α', σελ. 175β (ἀναγραφή).

45. Μάρτ. 1755, σιγίλλιον περὶ τοῦ ἐν Ἄρτη μονυδρίου τοῦ Ἀγ. Νικολάου, τοῦ Σπηλαίου, καθισταμένου σταυροπηγιακοῦ. Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 647. Th. Paradooulos, σελ. 189, ΙΙΙi (ἀναγρ.).

46. Μάρτ. 1755, πατρ. πράξις ἀποκαταστάσεως τῆς ἐν Χίῳ ἐξαρχίας Πυργίου καὶ Βολισσοῦ. Ἰωακεῖμ Φοροπούλου, Ἔγγραφα τοῦ πατρ. ἀρχιεπισκοπείου, « Ἐκκλ. Ἀλήθεια », τόμ. ΙΘ' (1899), σελ. 367-369. Ἰω. Μ. Ἀνδρεάδου, Ἱστορία τῆς ἐν Χίῳ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Α', Ἀθήνησι 1940, σελ. XCII-XCV. Const. G. Mano, Documente familia Mano, Βουκουρέστι 1907, σελ. 98-102. Ἀναγρ. ὑπὸ Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 646. Th. Paradoyros, σελ. 189, Πβ.

47. Μάρτ. 1755 (;), πατρ. πράξις περὶ δικαιοῦματος μητροπολιτῶν Ἄρτης χειροτονεῖν τοὺς ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόπους Βονδίτζης, Ἄετοῦ, Ἀχελώου, Ραγῶν καὶ Φωτικῆς. Ἰωακεῖμ Φοροπούλου, « Ἐκκλ. Ἀλήθ. », ΙΘ' (1899), σελ. 222 κξξ. Ἀναγραφή ὑπὸ Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 646. Th. Paradoyros, σελ. 189, Πς.

48. Μάιος 1755, σιγίλλιον μονῆς Θεοτόκου τῆς Χρυσοποδαριτίσσης Παλ. Πατρῶν. Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 647. Th. Paradoyros, σελ. 189, ΠΙj (ἀναγρ.).

49. Ἰούν. 1755 αἰώνιος ἀναθεματισμὸς παρὰ τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τοῖς δεχομένοις τὰ παπικὰ μυστήρια. Μ. Παράνικα, Περὶ τοῦ κατὰ τὴν ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα ἀναφθέντος ζητήματος τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, ΠΦΣΚ, τόμ. Ι' (1875-76), σελ. 32-34. Μ. Κωνσταντινίδου, Ἔγγραφα περὶ ἀναβαπτισμοῦ τῶν Λυτικῶν, « Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος », τόμ. Ζ' (1911), σελ. 236-238. Th. Paradoyros, σελ. 440-443.

50. Ἰούλ. 1755, Ὁρος τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, συσταίνων μὲν τὸ θεόθεν δοθὲν ἅγιον βάπτισμα, καταπτύων δὲ τὰ ἄλλως γενόμενα τῶν αἰρετικῶν βαπτίσματα. Ἐκδόσεις: Ραντισμοῦ Σηλήτευσις... 1756, σελ. ρογ' - ρορ', β' ἔκδ. 1758, σελ. 198-201. Μ. Παράνικα, ΠΦΣΚ, τόμ. Ι' (1875-76), σελ. 32-34. L. Petit, ἐν J. Mansi, Sacrorum consiliorum..., τόμ. XXXVIII, στ. 605-610. Κ. Οἰκονόμου, τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, τόμ. Α', Ἀθήνησι 1862, σελ. 478-479. Γ. Α. Ράλλη-Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων..., τόμ. Ε', Ἀθήνησι 1855, σελ. 614-616. Μ. Γεδεών, Κανονικαὶ διατάξεις, τόμ. Α', ἐν ΚΠόλει 1888, σελ. 252-254. Th. Paradoyros, σελ. 444-447. Ι. Ν. Καρμίρη, Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμ. Β', ἐν Ἀθήναις 1953, σελ. 989-991.

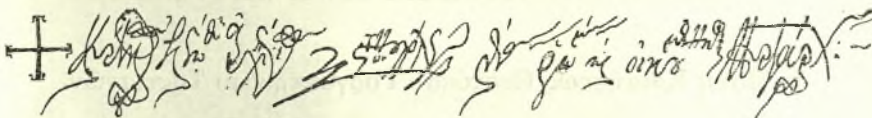
51. Ἰούλ. 1755, σιγίλλιον μονῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Μπαπιώτη Παλ. Πατρῶν. Δ. Ζακυθηνός, « Ἑλληνικά », Γ' 432-435. Ἀναγραφή Th. Paradoyros, σελ. 190, ΠΠ. Λ. Πολίτης, « Πελοποννησιακά », Α' (1956), 250.

52. Σεπτ. 1755, πατρ. πράξις συστάσεως μεικτῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς πατριαρχείου. J. Mansi, Sacrorum consiliorum..., τόμ. XXXVIII, σ.

633-640. Σχόλια καὶ περικοπαί, Τη. Παπαδοπούλου, σελ. 200-201.

53. Σεπτ. 1755, σιγίλλιον μονῆς Προδροίμου τῶν Μουνδῶν Χίου, Ἰωακεῖμ Φοροπούλου, « Ἐκκλ. Ἀλήθ. », ΙΘ΄ (1899), σελ. 369-370, Ἰω. Ἀνδρεάδου, Ἱστορία τῆς ἐν Χίῳ ὀρθοδ. Ἐκκλ., σελ. CCXVII-CCXIX. Κ. Ἀμάντου, Ἡ μονὴ τῶν Μουνδῶν ἐν Χίῳ, « Ἐναίσιμα » Χρ. Παπαδοπούλου, σ. 465 (φωτοτυπία). Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σ. 647. Τη. Παπαδοπούλου, σελ. 190, III k (ἀναγρ.).

54. 1755 σιγίλλιον ὑπὲρ τῆς ἐν Σάμῳ μονῆς Θεοτόκου τῆς Βροντιανῆς.

*Κύριλλος ἐλέμ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης
καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης. Ἰδιόχειρος ὑπογραφή τοῦ Κυρίλλου Ε΄
ἐν πανομοιότητῳ ἐκ σιγιλίου τῆς β΄ πατριαρχίας αὐτοῦ.*

Ἐπ. Σταματιάδου, Σαμιακά, τόμ. Δ΄, ἐν Σάμῳ 1886, σελ. 285-288, ὅπου τὸ ἔτος 1745 διορθωτέον εἰς 1755 (οὐχὶ ,αψμε΄ ἀλλὰ ,αψνε΄). Τὸ σιγίλλιον τοῦτο ἀναφέρεται καὶ μεταγενεστέρως εἰς σιγίλλιον Νεοφύτου Ζ΄ (Ἀπρίλ. 1793). Βλ. Δ. Α. Ζακυθινόν, « Ἑλληνικά », Ϛ΄ (1933), σελ. 126, στ. 22-25. Πρβλ. Μ. Γεδεών, Πατρ. Πίν., σ. 647. Τη. Παπαδοπούλου, σελ. 190, III m.

55. Μάρτ. 1756, σιγίλλιον περὶ τῆς μονῆς Ἁγ. Ἀναργύρων Χίου, Ἰωακεῖμ Φοροπούλου, « Ἐκκλ. Ἀλήθ. », ΙΘ΄ (1899), σελ. 370-371. Ἰω. Ἀνδρεάδης, CCLI-CCCLIV. Ἀναγραφή Μ. Γεδεών, Π. Πίν. σ. 647. Τη. Παπαδοπούλου, σελ. 190, III n.

56. Ὀκτ. 1756, σιγίλλιον ἐπιβεβαιωτικὸν περὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ Χ΄ Φωτίου πρὸς τὴν σχολὴν Ἁγ. Ὁρους. Καλ. Δελικάνη, Πατρ. ἔγγρ., Α΄ 11 (περίληψις).

57. Ὀκτώβρ. 1756, σιγίλλιον ἐπικυρωτικὸν προηγουμένου προσαρτήσεως τοῦ ἐν Κορωνοφωλιᾷ μετοχίου εἰς μονὴν Ἰβήρων Ἁγ. Ὁρους. Καλ. Δελικάνη, Πατρ. ἔγγρ. Α΄, σελ. 11 (περίληψις). Μ. Γεδεών, Π. Πίν., σελ. 647. Τη. Παπαδοπούλου, III o (ἀναγρ.).

58. Ἀχρον. πατρ. πρᾶξις περὶ τῆς μονῆς Βατζκόβου, Μ. Γεδεών, Πατρ. Πίν., σελ. 643. Τη. Παπαδοπούλου, σελ. 187, IX (ἀναγρ.).

59. Σιγίλλιον περὶ μετατροπῆς τῆς μονῆς Καρακάλλου Ἁγ. Ὁρους εἰς κοινόβιον. Δ. Πετρακάκου, Πηγαί Ἁγ. Ὁρους, σελ. 27.

ΤΑΣΟΣ ΑΘ. ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ